

SAMBAND

No. 62. Juni 1913.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelagenes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

STØRRE SAMBAND

Samband er ivaar blevet udvidet med tilsætning af 16 sider. Et aar siden tilsattes 16 sider til den oprindelige størrelse af 32 sider. Det er altsaa omtrent dobbelt saa stort som vi begyndte med, og indeholder 64 sider foruden omslaget. Denne udvidelse haaber vi blir paa-skjønnet, og det beror paa vore læseseres virksomhed for Sambands udbredelse hvor snart vi kan belønne dem med end mere forstørrelse. For at opmuntre dertil gjør vi følgende tilbud:

Gamle abonnenter paa Samband, som har betalt eller betaler sin egen fulde kontingent af \$1.00 aaret, i forskud, til September 1913 eller senere, vil bli tilstaaet

25 Procent Rabat

paa kontingent for nye hel-aars abonnenter som de sikrer os inden 1ste Juli 1913.

Læser:—Vil du forære din ven et aars abonnement, saa koster det dig blot 75 cents, forudsat at du selv har betalt eller betaler for et aar i forskud.

Vil du sende Samband et aar til din far, bror, eller ven hjemme i Norge, saa kan du gjøre det for 75 cents, skjønt vi strengt taget ikke har raad dertil fordi portoer er saa høi did.

Men vi vil at man derhjemme skal læse vort blad og bli kjendt med dets maal og virke, og vi er derfor villig til at ta endog et lille tab for at opnaa denne hensigt.

Tag nu rigtig tag og hjælp med bladets udbredelse. Flere abonnenter betyr forbedret og udvidet tidsskrift til gamle og nye abonnenters fordel. At opnaa dette maa ske gjennem vore læseseres hjælp og bestræbelser. Skal man faa abonnenter maa man tinge dem, og man maa huske at det er et norsk særmerke at "la sig bea," og ikke gi sig for snart.

Og det er ikke blot folk tilhørende visse bygdelag som man bør faa interesseret, men medlemmer af alle lagene — folk fra alle hjemlandets bygdestrøg.

Denne henvendelse er stilet til hver velvillig læser. Enhver bør selv gjøre noget, thi han høster jo selv gavn deraf og gjør tillige vel mod dem han faar med paa listen. Overlader du det til de andre og selv intet gjør, saa blir der intet af det. Alles sag er ingens sag. Gjør den til din personlig, saa blir det noget gjort.

Send os altsaa 75 cents for hver ny aarsabonnement du faar og behold de andre 25 cents for dit bryderi. Men det er du som skal ha rabaten, ikke de abonnenter du tinger. At gi dem rabat er i grunden uret mod dem som betaler den regelmæssige pris.

Prøvehefter kan enhver faa frit paa forlangende. Send money order eller draft til Samband eller til

A. A. Veblen,
322 Cedar Ave.
Minneapolis, Minn.

MUSIC
For one and all, for Church and Home, in Solo,
Duet or Church Arrangement; with Norwegian
or English Text, also instrumental music.
Send for Catalogue "D".
JOHN SETHER JR.
520 2nd Ave. So., Minneapolis, Minn.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

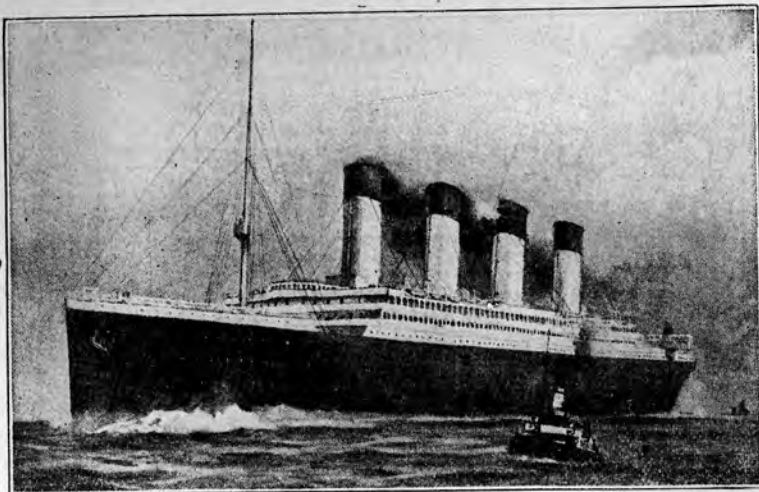
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 62, Juni, 1913.

	Side.
Tillyste Bygdestevner	357
Til Sætedalslaget 1913. Knud A. Helle	358
Olsholmen i Vangsmjøsen. O. I. Flaten	359
Kirke og skole i Bluemounds settlementet. A. L. Lien.	362
Lidt Nybyggersaga fra Renville og Redwood Countier, Minn. O. O. Enestvedt.	366
Biografiske og ungdomserindringer m. m. G. Gre- gerson	370
Ragnhild under gauketre. C. N. Remme.	379
Columbus som helgen. Dr. J. S. Johnson	383
En haugianers oplevelser i Høiffjeldene. O. E. Hagen.	388
Reisen til Red River dalen i 1878, og lidt om nybyg- gerlivet. H. H. Strøm	403
En ansøgning til fattigkommissionen. Ola fraa Dalom.	411
De' saammaa opat att stødt. John P. Ivers.	414
Huston County skisserne	416

Vi tillader os at kalde vore læseseres opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle-sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du sva-rer paa dem.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,

fra 21,000 til 25,000 Tons.

Fra Minneapolis	Afseiler	Fra Minneapolis	Afseiler
2den Juni.....	CEDRIC.....	5te Juni	14de Juni.....
4de Juni.....	OCEANIC.....	7de Juni	16de Juni.....
7de Juni.....	LAURENTIC.....	10de Juni	17de Juni.....
9de Juni.....	BALTIC.....	12te Juni	21de Juni.....
11te Juni.....	OLYMPIC.....	14de Juni	23de Juni.....
14de Juni.....	CYMRIC.....	17de Juni	25de Juni.....
			CANADA.....
			ADRIATIC.....
			MAJESTIC.....
			MEGANTIC.....
			CELTIC.....
			OCEANIC.....

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Biletpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

IV

Samband.

No. 62

Juni

1913

Tillyfte bygdefestvær.

Saavidt vi har faat greie paa tid og sted for bygdelagenes aarsmøder er de som givet i nedenstaaende liste.

Landingslaget, La Crosse, Wis., 29—31 Mai.

„Vandaf“ Telefestvne, Cameron, Wis., 3, 4 Juni.

Sognalaget, Sioux Falls, 3—5 Juni.

Gadelandslaget, Blanchardville, Wis., 4, 5 Juni.

Totningslaget, Spring Grove, Minn., 4—6 Juni.

Bosjelaget, Chicago, 5, 6 Juni.

Trønderlaget, Glenwood, Minn., 7, 8 Juni.

Gallinglaget, Minneapolis, 9—11 Juni.

Binger, Odalen og Gidsfogen Samlag, Minneapolis, 10
11 Juni.

Numedølslaget, Minneapolis, 11, 12 Juni.

Søndjordslaget, Minneapolis, 12 Juni.

Nordjordslaget, Minneapolis, 14, 15 Juni.

Sætedalslaget, Thief River Falls, 18, 19 Juni.

Niterdølslaget, Fargo, 19, 20 Juni.

Solunglaget, Fargo, 21, 22 Juni.

Gudbrandsdalslaget, Glenwood, Minn., 24, 25 Juni.

Nisøenlaget, Red Wing, 24, 25 Juni.

Nordlandslaget, Fargo, 24—26 Juni.

Stavangerlaget, Canton, S. Dak., 25, 26 Juni.

Søndmørslaget, Minneapolis, under statsudstillingen (1
—6 Sept.)

Valdrisfestvnet, Minneapolis, 6, 7 Sept.

Hårdangerlaget, Lee, Ill., 17, 18 Sept.

Til Sætedalslaget 1913.

Af R. A. Sælle.

No Sætedølen ti lag seg samle
 mæ varme kjenslo baa ung' aa gamle.
 Her venin atte kverandre sjaa,
 aa mæ næveffaking dei drive paa.

For de venfkapsbande dei eigong knytte,
 de hev 'kje bruftu um venin slutte.
 No paa bande endaa ein knut dei slaa,
 som kan ti ævorleg tie staa.

Men i all den moro, som lagje bringar,
 aa um me glae i leitjen svingar,
 me vi fygge laami av far aa mor
 mæ eit trufast hjarta aa støige or.

Û udygd der vi me staa tibatke!
 Ûkfje mæ spottaran sæte tate!
 Daa kan me ære av lagje saa
 aa infje var spotta, at me æ raa.

For de live, som me av Gud hæv fengje,
 maa have gudsfrygt ti undestregje;
 daa lher tona so klaar aa rein,
 at de svaalar hjarta, um de hev mein.

Lat vit aa lggje av munnen flote
 so me ei hyggjeleg stund saa njote;
 men lat alli nofen saa høir' hel sjaa,
 at me utom jømelegheiti gaa.

Ja, so lyt de vere, sfa lagje lyffast
 aa gjennom lagje eit storværk byggjast.
 Um Gud „æ attaat,“ daa vil de gaa
 aa ei go aa lyffeleg utgong faa.

Olsholmen i Bangsmjøsen.
 Eventyrsgagn fra Bang i Baldris.

Af D. S. Flaten.

Læser man historier om mænd og tildragelser i gamle dage, vil man blandt andet ogsaa finde berettet hvorledes kong Olaf Haraldsjøn, St. Olaf, kom til Baldris og fik gjort Baldris-ferne til skikkelige folk. Her kunde man saa let komme til den opfatning, at Olaf bare den ene gangen har besøgt Baldris, men vist maa det være, at han flere gange, i det mindste har besøgt Bang, ellers kan ingen tro det var sandt, det som jeg her skal fortælle.

* * *

Engang som kong Olaf Haraldsjøn kom til Bang og, som almindelig, havde maaltstevne med bønderne, talte han blandt andet saaledes til dem: „Lad mig nu saa høre om Æ have noget paa hjerte saa kanske jeg kan hjælpe eder, men vist er det at jeg kan give eder gode raad.“

Da kom en bonde frem og sagde: „Om Du, herre konge, kunde hjælpe os til at saa lagt bro over Leiroksfundet, da maatte det synes og siges at Du havde gjort os Baldriser vel imod.“

„Saa det vil vorde vanskeligt,“ svarede kongen, „om det end ikke er saa aldeles umuligt. Vi maatte da, til at begynde med, finde en sten saa stor, at den lagt i fundet, fylgte djupdraget der og endda havde toppen tør over vasmaalet, og da lod det sig vel gjøre at bygge bro ud til den fra begge sider.“

Saa for kongen med følge baade høit og lavt rundt Bangsmjøsen søgende efter en sten passende for behovet og stod tilfaldt paa toppen af det høie Skudshødn. Her er det farligt at stanse længe, sagde en af følget, „for her færdes og raader jutulen Sanddalskutin og han er nok ikke god at komme ud for.“ „For trold er ikke jeg bange,“ svarede kongen. Der faaes en revne i fjeldet, i hvilken Olaf satte en brækstang og tog brydetag, og straks var det som fjeldtoppen begyndte at rugge paa sig. Da lød en brølende stemme op til dem fra fjeldet:

„Kong Olaf raukfjæg, far nu mæ mak,

Brjót infje sundt mit stogotak!“

Kongen svarede: „Vær maallaus o høndin di stuggø ohæmø, men værlø te bygd'n ner verskjifte kjæmø!“

Straks blev det stille i fjeldet.

Saa viste kongen mændene hvorledes de skulde bruge sine medbragte brækstænger og bedt som det var stupte fjeldtoppen over og rullede nedover den bratte fjeldside til den naaede fjordstranden. Sten og løsrævne klippestykker ramlede efter i uvørlig mængde, og lagde sig sten paa sten fra fjorden langt opad fjeldsiden og dannede et ulænde, der indtil nu er bleven betragtet som en umulighed for anlæg af færdesvei eller gangsti. Men stene og klippestykker, der kom under den rullende fjeldtop knustes til sand og grus, og dannedes derved en sandevje, der endnu viser sig og hvis hvidgraa farve uden tvil har været aarsag til at nævnte ulænde kaldes kvituren.

Da kongen derpaa forlod Bang, lovede han at komme igjen naar is laa paa vandet, og hjælpe til at faa det løsbrudte klippestykke bragt over til sundet. Saa blev det koldt og vinteren kom og dryssede sne over frosjen grund; men da Bangsmjøsens urolige vand laa stille under den sterke is, saa kom kong Olaf. Straks gik han tilværks med, af det sværeste tøm-

mer, at faa bygget en slæde og derpaa blev saa væltet den store sten for sundfyldning, og er det sagt, at en sliq slæde og et sliq læs aldrig var seet i Baldris hverken før eller siden.

Saa sagde kongen til bønderne: „Vinder nu toug og stænger fast til slæden. Nogle maa trække, andre maa skyve paa, thi dette læs kan kun bringes fremad ved kristenmænds kræfter. Lægger saa merke til at, efter vi er komne paa glid, maa ingen opløste røsten til tale eller haanden til slag og ingen stans gjøres før vi naar til forsmirket, jeg har sat i isen i sundet. Jeg skal gaa foran og vise veien.“

Saa bar det nedover isen og stille og pent gik det, til man var kommen forbi Bennislandet. Vinden havde her seiet sneen væk og isen var glat. Men blandt dem som traf i toug var der en som gik med stav, og en stor skjælm var han, og da de kom paa haalis, saa kunde han ikke bryde med arten, men satte staven mellem benene paa den, som gik ham nærmest. Denne faldt og hug næsen mod isen saa blodet sprutede. Rajsende af vrede sprang denne op igjen, greb stoffen og slog til skjælmen, idet han raabte: „Maatte den sterke Thor ramme dig med sin krusende hammer!“ Straks stanjede farten; det begyndte at knage og brage i isen og slæde og læs sank i det dybe vand.

Det store læsjet stikker dog endnu sin nøgne top nogle fod op over vandspeilet og danner en holme, der til minde om kong Olaf bærer navnet Olsholmen. Gamle folk som døde længe før jeg blev født har fortalt at man i det dybe vand paa holmens østside kunde se meisjone paa den store slæde. Saa dybt ned i vandet kan folk nu tildags nok ikke bore med sine sine; men vi kunne nu heller ikke se huldre og spøgelser. Men stedet hvor klippen, som nu danner Olsholmen, stod da kong Olaf lagde haand paa den paapeges. I fjeldet ligger jutulen hjartet af St. Olaf og hoster mod veirskifte. Det høres som

et minefud paa lang afstand. Folk, som tilfældig i det øieblik har havt sit syn mod fjeldet siges at have seet en tynd blaaagtig røg med stor fart skydes ud af en aabning i den bratte fjeldvæg. Saa pleier folk at sige: „No bli dæ vist snart anna ver, no høirdø me dæ skant i hødne.“ Fjeldet kaldes Skudshød'n.

Kirke og skole i Bluemounds settlementet.

Af A. L. Lien.

Jeg maa nu meddele lidt om hvad som blev gjort for at opholde den lutheriske lære, som nybyggerne var oplærte i fra sin barndom. Om høsten 1850 blev der holdt et møde i Springdale for at faa istand noget til skole og at faa leiet en skolelærer. John F. Berge var udlært seminarist ifra Norge, og vi havde gaat til ham søndagene med vore lekser og fik lekser fra ham til den næste søndag. Men han var daarlig med helsen og kunde ikke overta lærerposten. Min far blev da valgt til at undersøge og at finde en som kunde paatage sig at holde skole. Han var kjendt med Ole Arneson Ruiste hjemmefra i Norge som dette aar var kommet over hertil og var nu bosat i vestre parten af Bluemounds. Til ham gif da min far og leiede ham for en maaned for en løn af 50 cents dagen og kosten.

Saa fik vi skole. Den flyttede fra hjem til hjem, saa mange dage i hvert hus som eieren var villig til at betale for. Men han blev ved længere end en maaned, thi jeg husker at det var nær jul da skolen endte.

Om sommeren 1850 blev der skrevet til Dietrichson paa Koskkonong om at faa ham til at komme og holde gudstjeneste. Den blev holdt hos Thore Spaanum i en logbarn som Spaanum havde bygget. Mange børn blev der døbt og vi læste for presten. Et aar før var der holdt en gudstjeneste under

et stort egetræ paa landet til Sebjørn Dusterud i Blue Mounds, omtrent en mil vest fra hvor East Bluemounds kirke senere blev bygget.

Springdale menighed holdt møde og blev enige om at bygge kirke. Sver jarmer skulde tilveiebringe et vist tal stoffe, og det blev vedtaget hvor den skulde staa. Flere, hvoriblandt min far, kjørte sit tildelte stoffetal til stedet, men andre forjømte det, og saa blev der ingen kirke bygget. Men der blev opført et Common-skolehus. Flertallet der var norske og vi holdt da vore gudstjenester i skolehuset i flere aar.

Der var nu organiseret en menighed i Perry, som tog ind det vestre dalsøre af Bluemounds og town of Perry med undtagelse af det nordøstlige hjørne, som hørte til østlige Bluemounds menighed. Disse menigheder havde ogsaa skole paa samme maade som Springdale, men jeg kan ikke give navnene paa lærerne der.

Ole A. Ruiste blev vor skolelærer et aar til paa samme maade som før nævnt. 1852 kom Amund Eidsmo, en seminarist, fra Norge og blev da vor skolemester og kirkesanger i Springdale i tre aar. Saa flyttede han til York, Green County, og bosatte sig der. Alle menighederne i settlementet havde nu tilfammen søgt om at faa mere betjening af prest, og Koskkonong menighed fik Pastor Adolph C. Preus ifra Norge. Saa fik de ham til at betjene os fem gange om aaret, Springdale og East Bluemounds fem gange sammen og Perry fem gange. Han holdt den første konfirmation i East Bluemounds menighed sommeren 1852, i en barn tilhørende en amerikaner Smith. Der blev da konfirmeret Knud A. Lee, Bergit Spaanum, Svend Spaanum, Christen Lund, Peder Maanum, alle disse er nu døde, samt Magnild Lien, nu Mrs. Martin Jversen i Madison, Knud L. Lien i River Falls, Wis., Beret Synrud, der blev gift med Harald Stuegaarden, men blev enke og

er nu Mrs. Hans Evenson og bor i Mt. Goreb. Der var nok flere konfirmanter men navn kan ikke gives nu.

Menighed blev ogsaa organiseret i Vermont og blev betjent af samme prest paa samme maade. Her var nu konfirmation hvert aar men det er ikke muligt for mig nu at give navn paa konfirmanterne.

M. C. Preus kunde ikke vedblive at betjene os længere, men vi fik 1855 Herman Preus fra Spring Prairie til at betjene os fem gange, og der blev da sendt kaldsbrev til Norge, som blev antaget af Petter Marius Brodahl, og han kom om høsten 1856. I Juli maaned holdt Pastor S. A. Preus konfirmation i Smiths barn, hvor jeg var med blandt de konfirmerede. Jeg erindrer følgende navn af dem som var i klassen: Ole Grimstveit, Joel Bøle, Anne Nøang, der er døde, Halvor Grovum, Ole Paulson, Lufris Sanderson, Ole D. Braaten, Thore Engen, Gunnild Annarkrud, nu min hustru. Der var nok flere. Denne konfirmation var holdt sammen for hele settlementet, saa vi bodde langt fra hverandre.

Menighederne havde nu kjøbt land og bygget hus for presten, og det var færdigt da han kom. Vi fik da vor egen prest, men han havde saa mange steder at røgte, Perry, East Bluemounds, Springdale, Vermont og Primrose. Der var ogsaa krav paa ham at besøge Mill Creek og settlementet vestenfor Dodgeville, Iowa County. Kirken i Perry var nu bleven for liden, og dette aar byggede de en stor stenkirke, som blev taget i brug saasnart de fik paa tag og lagt gulv og noget til bænke. Den blev siden godt indrettet med alter, prædikestol, og gode stole at sidde i.

Den gamle logkirke blev overgivet til en liden menighed som Elling Eielsen havde stiftet der, da nemlig nogle af dennes medlemmer havde været med at bygge den. I Town of Primrose var ogsaa stiftet en menighed af Eielsen, og en svenske

methodist fik ogsaa en menighed der, saa at den lutheriske menighed der var ganske liden. Eielsen besøgte ogsaa Springdale flere gange i 1851 og 52 men fik ikke nogen menighed der.

Vi havde nu oftere gudstjenester og mere skole. Læreren fik bedre løn og kirkesangerposten gav ogsaa noget til indkomst, da han fik offer paa de tre højtider og fik lidt offer ved hver barnedaab. Det var saa, at naar det regnede paa presten saa faldt der draaber paa flokkeren. Vi fik heste istedetfor offer, saa vi begyndte at besøge gudstjenesterne ved de forskellige kirker, paa højtiderne og til konfirmationerne. Perry kirke var næsten bestandig overfyldt. Menighederne tiltog i medlemsantal, da ungdommen voksede op og nykommere kom hver aar. Mange kom med penge og disse kjøbte farme og flyttede ud, men flere kom ind hvert aar end de som flyttede væk.

Efter Amund Eidsmo var bortflyttet fik vi en lærer fra Lyster i Norge, som man kaldte Skole Amut, og efter ham Ole Dregne, og derefter Jens Nesme, alle fra Lyster. Nesme blev flere aar. Saa fik vi Halvor Haaberg fra Tinndal, og han betjente Springdale og East Bluemounds i mange aar.

Springdale menighed byggede kirke i 1861 men den blev ikke indviet før efter borgerkrigen var endt. Vermont menighed sendte kaldsbrev til John Hjeld i Balders, Norge. Han kom og blev ordineret og tog kaldet for Vermont og York i Green County. Omkring 1860 byggede de kirke og prestegaard i Vermont, og York byggede ogsaa straks kirke. East Bluemounds udsatte med at bygge kirke til efter borgerkrigen, da de havde bygget et godt Common-skolehus, som de fik bruge foruden knur. Amerikanerne i distriktet var villige dertil. Disse folk var nok saa venlige imod de lutheriske kirkesamfund og lagde aldrig noget iveien for os.

Pastor Brodahl blev misfornøjet med prestegaarden, saa menighederne solgte den og kjøbte et landstykke paa sydsiden af

Berry kirke og byggede der et bedre hus, og han flyttede dertil. Dette blev da hovedsædet for menighederne og hører nu til Dahleyville.

J som dette kommer ihænde og læser det og er kjendt i Bluemounds settlementet, enten J bor der eller har boet der, bedes venligt at rette fejl i disse skisser og lægge til hvad jeg kan ha glemt og udeladt. Det meste jeg har meddelt er erindringer fra smaagutdagene.

Lidt nybyggerfaga fra Kenville og Redwood Countier, Minn.
Af D. D. Enestvedt.

De første jettlere i Kenville og Redwood Counties, Minn., nedfattede sig der i 1865, '66 og '67. De kom som oftest tilfods fra de ældre settlementer i Goodhue og Fillmore Counties, Minn. og Clayton County, Iowa. Min far gif jaaledes tilfods i følge med sin ældre broder Tollef, den lange vei fra Clayton County og herop, i April 1867. De saa sig ud land paa nordfiden af riveren, hvor der var rindende vand og skog, og reiste saa tilbage saa langt som til St. Peter, Minn., hvor han mødtes af sin hustru og ældste barn og en anden Numedøl, Erik Myran. Disse var ankomne did med steamboat langs Mississippi og Minnesota Rivers. De fik nu kjøbt to par okser og vogne og kjørte og vadede i vand det meste af tiden ved siden af okserne, da det havde været en svær snevinter, og naar vaarveiret kom blev en stor del af landet itaaende under vand. De mange opjvulmede bække maatte jættes over eller „crosses“ som det kaldtes paa norsk-amerikansk, da der dengang hverken var hængebroer eller andre broer.

Ved Beaver Creek, hvor der allerede var settlet af tyskere, blev det fortalt far, at det var umuligt, at komme over, da mange før ham havde væltet og forulykket ude i strømmen. Han va-

dede dog ud i vandet og fandt en sten midt ude i „crossingen“, som havde voldt ulykkerne. Han fløb op paa den og svingede med svøben og kommanderede okserne ud i strømmen og forbi stenen, han stod paa. Hvor sad paa en stol fremme i vognen med fødderne paa fremhjælen og sin gut paa fanget, og ved at holde klæderne vel rundt sig undgik hun at bli stort vaad, skjønt vandet gif langt op i boksen. De kom vel over, og onkel med sine okser ogsaa, men disse maatte svømme da de var mindre. De var nu snart naaet til sit bestemmelsessted og da kjendtes det godt at hvile ud, om de saa en tidlang maatte leve i vognene, som dog var „covered.“

Ved samme Beaver Creek var det ogsaa at Lars Rudi lidt før paa vaaren blev i knibe for at komme over. Han havde allerede, ifølge med sin svoger været oppe i det nye settlement og skulde nu østover igjen, men stansedes af den fossende og skummende lille elv eller creek. De traf tilfaldt en af jettlerne der, som skulde over til det lille „store“ paa østfiden efter lidt proviant. Han var i samme forlegenhed, som vore venner, men til al lykke havde han en øks, og da de nu begyndte at se efter, fandt de et høit træ som stod ved vandkanten og som de nu gav sig ifærd med at fælde over til bro. Men her maatte vore skogvante Numedøler komme amerikaneren til hjælp saa at skaaren blev hugget ilig, at træet faldt tværs over strømmen og ikke hvorjomhelst. Træet faldt med et brag og i den forønsfede retning, og vore vandrere kunde nu fortsætte reisen med den glade bevidsthed at de havde bygget bro for alle jettlerne paa vestfiden til at komme til „storet“ paa.

Men nede ved Ft. Ridgely var der atter en creek, opjvulmet af vaarsvømmen, som han maatte over. Nu havde hans kamerat skilt sig fra ham og der var heller ingen „settler“ med sin øks til at hjælpe. Frem og tilbage langs creeken gaar han, speidende efter nogen udvei. Se, der staar et træ paa den an-

den side, som læner sig paa skraa hidover strømmen. Han leder op et gammelt, tørt lidet træ som han sætter paa skraa borti toppen af det store træ, og vips! er der en buebro færdig hvorpaa han kan klatre op fra denne side og ned paa den anden. Uden flere nævneværdige hændelser, naar han frem til sletninger i Nicolle County.

Af staaende ulemper, som man havde at kæmpe med var vel byreiserne til Willmar temmelig drøje. I førstningen, da man kun havde offer var man en to-tre dage borte. Var det saa om vinteren og en snestorm kom op, saa blev der en kamp paa liv og død, med mandemod og udholdenhed paa den ene side og elementernes rasen paa den anden side. Den yngende sne udsletter veisporene og den isnende vind gaar gennem den reijende. Daarlige klædt som man var i de dage, er den eneste hjælp mod kulden at holde sig i bevægelse — stadig at gaa, gaa. Holdende i touget eller i hornene paa okserne med den ene haand og skyggende ansigtet mod stormen med den anden, vader den reijende i den tunge sne mil efter mil over den vilde prairie. Den eneste maade han kan finde veien paa, er at lægge merke til de jmaa sneklumper som er opfasteede ved siden af veisporet, eller naar dette sjaaer feil, da at føle sig frem med fødderne. Glad maa han da være om han ikke maa overnatte med slædeboksen og snefonnen over sig eller sovne ind i den sidste søvn, idet han drømmer om hjemmets hygge og varme, men kan komme frem til folk og saa hvile ud efter kampen. Eller om vaaren, naar alle sluer og vasdrag er fulde af vand eller bundløs søle, maa han ofte bære sine læs over, jæk for jæk; og er han stærk og sterkt, maa han ogsaa bære naboens, der er mindre og veikere end han er. Disse vederværdigheder har været oplevet hundreder af gange i nybyggerlivet, og settlmentet her har haft sin del deraf.

Men de mænd som skal bygge et aandeligt hjem i vildnis-

set, faar ogsaa sin del af kampen for tilbærelsen. Presterne paa slige steder faar benytte alle slags befordringsmidler fra oksebognen og hejteryggen, til buggy og „cutter," eller skiløbning, eller apostlernes hejste. Lars Rudi, som var ligesom en mellemmand for den kirkelige betjening af bort settlement, fortæller, at han, naar der kom bud om at en prest skulde komme og holde gudstjeneste, maatte bestemme stedet og sende bud til folk, og siden følge presten rundt. Han fulgte saaledes Pastor Niels Nvisaker, først til en gudstjeneste hos Ole B. Dahl. Saa over Minnesota River til Torkel Luse, hvor „meeting" holdtes igjen. Og saa opad Yellow Medicine River til Sallel Glaim, hvor der ogsaa var brudevielse, som var en sjeldenhed. Guri, yngste datter til Sallel Glaim blev da gift med en søn af en nabo kaldet „Stiven." Da forretningen var over, blev de skydjet ned igjen til riveren, hvor de skulde over til gudstjeneste igjen etsteds opmed Sawt Creek. Man skulde her møde fra andre siden med baad og sætte presten og hans ledsager over. Men der var hverken folk eller baad at se. De gaar frem og tilbage og venter og leder. Saa begynder de at huje og rope alt de formaar. Til sidst faar de svar, som det synes, langt oppefter elven. De styrer da sin kurs i den retning, men det er saa ulændt langs med riveren, at de maa ta en lang sving ind paa botten og det mandshøje græs hindrer deres gang. Endelig finder de en mand med en „canoe" som sætter dem over, en ad gangen, bare de kan sidde stille, saa den ikke ruller omkring. Men de kom forjent til meetinghuset, saa næsten alle folk var reijt igjen, til stor skuffelse for den nidkjære Pastor Nvisaker.

Om gamle Pastor Brandt fortælles, at han paa en missionsreise herude, gif sig vildt et steds paa prairien i Yellow Medicine County, og at mørket faldt paa medens han saaledes samlede sig frem. Han gif til langt ud paa aftenen. Da ser

han endelig et svagt lys, og komer frem til hus. Døren er ikke laaset og han gaar ind og finder alle husets folk i søvn. Istedetfor at vække dem og uroe dem, tager han varsomt en af de smaa rollinger som ligger i undersengen og lægger ham ved fødderne i den store seng med forældrene, og lægger sig saa med de andre smaa i dragsengen. Da sjølfolkene kommer op om morgenen blir de var en „travlesæk“ ved døren. Den maatte være prestens, thi de venter ham i nabolaget. Men hvor var presten? So de finder ham tilslut i dragsengen mellem de smaa, og nu blir der undskyldninger og høffelering i det uendelige.

Om Pastor Bergh fortællés, at han reiste med slæde nedover til St. Ridgeley, men imedens reiste sneen, og han kommer tilbage paa hesteryggen. I de store snevintre gif han ofte paa ski naar han i embedets medfør skulde besøge sine længere bortliggende menigheder, og naar Minnesota River var for stor, saa var det at saa nogen til at sætte sig over paa baad og saa tage apostlernes heste fat.

Biografiske og ungdomsminder m. m.

Af G. Gregerson.

III.

Tilbage jeg gaar —

Til fars barndom omkring et hundred aar.

Lidt af hans saga fortælle jeg maa,

At ei disse minder tilspilde skal gaa;

Læseren indbydes at følge med did

Til den svundne fortid. —

Jeg mindes ikke far andet end gammel. Han var en gammel ungkar da han i 41 aarsalderen blev gift første gang. Og da han tredie gang blev gift, med mor, var han omkring 55

aar. Han var lidt grættet iblandt paa os smaa gutter, særlig naar han var i daarlig humør; men det var nu altid til mor, vi betroede vore sorgers saavel som glæder, hun forstod os saa vel. — Jeg saa ham aldrig beruset; dog sa han selv, at han i sin ungdom, naar han hadde jelskab, nok tildels hadde taget sig en taar over tørsten, særlig da man i den tid hadde lov til at tilvirke (brænde) brændevin baade i hus og i hytte. —

Far var liden af vekt, men velbygget. Han gjaldt for en kjeampe i sin ungdom. Det var saa, der kunde staa sig med ham i et ryggetak, og blev han først tirret, saa han sik blod paa tand, traf det nok iblandt, at han gjorde rent hus, saa mange langt sterkere end han var nødt til at smøre hajer. Det var ikke ofte han kom i klammeri; men da det gif et ry af ham, var det nok af dem der vilde prøve den spræke Numedøl. Han fortalte mange sige tildragelser, men jeg vil ikke gjengive dem her.

Far var skreven til soldat i 1808, men kom ikke i tjenesten før i 1809. Han var ikke blandt dem som blev tagne af englænderne og bragt til England som krigsfanger, hvor de forblev et aars tid før de kom hjem. Jeg husker en gammel mand — mulig den eneste i bygden — der hadde været med paa den tur. Han gjaldt for en skronemaker, særlig naar han fortalte om sine oplevelser i England. Blandt andet fortalte han om et stort kaalhoved, han hadde seet der, som var saa stort, at et helt kompani (omkring 100 soldater) kunde sidde regnfrie under det. Gamle Halvor Flaata, som læseren kjenner lidt til i „Samband“ gjennem D. D. Enestvedt, var tilstede en gang og hørte paa hans historier og svarede ham nok saa træffende paa sin vante maade: „Na jo, dæ va infje so utrulle dæ, e kan huske ein gong for maange aar sea, e va i Bergen, e saag dei arbeide paa ein stor kaapaarkjel der, dæ va 5 kaapaarflagara; men enten du vil tru me el infje, so hørde dei infje

haammarflage te inan," ja Halvor. „Men hø i al verden skulde dei bruke den store kaapaarkjælen te?" ja skronemakeren. „Jau," ja Halvor, „dei vildæ ha'n te o kofe den store kaalen din i den." Halvor traf altid spikeren paa hovedet. Ingen blev ham svar skyldig.

Men tilbage til far. Han laa ude i krigen mod Sverige fra 1809 til 1814. Den hunger og mangel paa livsfornødheder som søltes overalt i Norge i disse aar, særlig i 1812 og 1813 vil jeg ikke berøre her. Far led ikke netop nogen nød, ja han, de blev inkvarterede paa gaardene mod svenskegrænsen, og fik de ikke noget at leve af, maatte de bruge andre midler. Far var som oftest heldig, saa han traf snille folk, særlig efter at han blev kjendt med dem. De kunde stanse en længere tid paa samme sted. Det traf nok ogsaa til, at de ikke fik den allerbedste modtagelse. En sliq tildragelse maa jeg meddele her. De kom engang til en gaard paa vintertiden, hvor ingen syntes at være hjemme, alle hujene var laajede til. En halvvoxfen gut viste dem et bryggerhus, med lidt halm paa gulvet, men da forsvandt ogsaa han. Der var lidt ved til brændsel, men da veiret var koldt forslog det ikke. De var en 5 a 6 mand, deriblandt en ved navn Gullik Pinterud antagelig fra Slesberg. Han var en spøgefugl, men hans spøg var altid noget grovkornet, saa far sjældent vilde være sammen med ham. Det var lidt havregrød og sur melk i et kar og dette var hele tilstelningen. Gullik var ikke tilfreds med en sliq modtagelse. Den lille ved der var tillavet for dem, var neppe nok til at gjøre huset varmt med en gang, og saaledes begyndte Gullik at „patrulere rundt" som han kaldte det, ikke efter svenskerne, men efter brændeved og mad, saa de kunde berge livet natten over, men overalt fandt han laaste døre. Tilslut fandt han en øks. Gullik gif bort til stabburet, der var opjat af rigtig grovt tømmer, og begyndte at hugge stykke efter stykke af væg-

gen og bar ind til brændeved. Da han hadde holdt paa en stund, kom mandens ansigt tilshyne i et vindu i øverste etage af stuebygningen, og han skreg af sine lungers fulde kraft: „Er du gal mand vil du hugge ned hujene mine!" Pinteruen saa op og skreg tilbage: Me maa ha ved, me kan intje fryse ihjel." Men han hug lige rolig, som om intet var haendt. Manden maatte bede baade længe og smukt, men Pinteruen holdt ikke op før end manden kom frem med nøglen til vedskuret og konen maatte aabne madburet og stille til ordentlig kveldsmad „for de mænd, der skulde bove liv og blod for fædrelandet," mente Pinteruen.

En gang laa de norske paa den ene side af Glommen og de svenske paa den modjatte side, men ingen fiende var at se. De likte til at komme i basketag med dem. Kaptein Schrøder — dengang ganske ung — ja til Pinteruen, at han kunde tage en 10 a 12 mand, hvem han vilde, sætte over Glommen som speidere og finde ud, hvor svenskerne hadde sine skjulesteder. Pinteruen valgte blandt andre ogsaa far. Da de gif, spør Pinteruen: „Maa me skjyte, om me era so lykkelige, at me saa skjaa noko te dei." „Ja styt alle dei svenske de kunne oppedaga," ja kapteinen. Pinteruen takked, kommanderede sin trop helt om og begav sig ud paa sit eventyr. De satte over Glommen i tre baade, som de bandt i nogle bukke ved elvebredden, da de forlod dem. Der var noget ulændt med skog og bjergknauser opover fra elven, før de kom op paa dyrkbart land. Der laa en stor gaard, far kaldte den „Sande herregaard." Landet var pent, men heldede lidt ned over mod elven. Da de kom gjennem ulændet fandt de en stor rugager, som gav dem godt skjul, og som de fulgte, til de kom ganske nær stuebygningen paa gaarden, da hørte rugageren op. De kunde altjaa ikke komme længere.

Medens de da laa der og raadsløg, om hvad de skulde gjø-

re, kom der ud af stuebygningen nogle svenske officerer og en tambur, for at spadsere udenfor huset. Pinkeruen var færdig til at styte; men var ja altid, at det gik kolde gysninger gennem ham ved tanken paa, at de paa den maade skulde stjæle livet af folk. De tog sigte paa hver sin, og Pinkerud kommanderede — fyr." Fem af dem faldt; men tamburen og en af officererne stod igjen og øieblikkelig slog tamburen alarm, og langt hurtigere end dette er fortalt, var sletten ovenfor fuld af de svenske, og Pinkeruen med sin patrulje maatte tage benene fat. De maatte se til at naa sine baade, men det var lettere sagt end gjort. De havde nogenlunde skjul i rugageren, og fienden var vel ikke saa sikker paa hvorfra skudene kom, men fuglerne sang nok saa muntert omkring dem for en liden tid. En svenske, der var lidt rasere paa foden end de andre, kom ganske nær dem og sa: „Vi no bag!“ (de kaldte altid de norske „bag“). Pinkeruen vendte sig rundt, sigtede paa ham med sit tomme gevær og sa: „E ska ji de bag e din svenskerad!“ Svensken søgte sig et skjul ved en bjergknaus, og Pinkeruen med sine mænd fortsatte sin slugt for at naa sine baade. Kuglerne pøb omkring dem og tildels efterlod de huller i baadene; men de kom dog uskadt over Glommen og fik sine baade budne, og slaget eller rettere sagt skydningen fortsatte noksaa lystigt en tid. De søgte sig et skjul saa fort de kunde. Der la sig ned i en liden fordybning med en bjergknaus til værn.

Det var nu ikke frig efter nutidens begreber. De laa i skjul paa hver sin side af Glommen og sigtede efter jengekrudtet, hvor de saa det brandt, og skjød paa lykke og fromme. Det gik lystigt en liden tid. Liden løb hurtig, saalænge man kunde skyde, men snart begyndte flintegeværerne at svulme, saa man ikke fik skuddet løst, og da blev tiden ganske langsom, sa var. Han havde nu ogsaa maattet trykke saa haardt til med lade-stoffen, som var af jern, saa fuglen sad fast, og da han ikke had-

de noget slags værktøj ved haanden, saa han kunde saa fuglen ud, kunde han intet foretage sig. Skydningen aftog lidt efter lidt, og da han vovede sig op af sit skjul var hans fødder bedækkede med jord fra fiendens fugler, der var trængt ind i jordvolden ovenfor hans fødder. Men blev det bare et skud af og til for de norske, saa blev samme tilfældet med de svenske. Det ophørte snart paa begge sider. Det var ingen seldne blandt de norske, kun nogle saa saarede. Blandt de svenske fandt de norske kun en død; men han var kommen ganske tæt ned til elven foran de svenske forposter, saa han kunde ligejaa gjerne været skudt af sine egne folk, som af de norske.

De norske soldater var modige og likte til at prøve en dybt med de svenske; men det saa ud til at officererne holdt dem unda, saa meget de kunde, saa det ikke blev noget mandefald paa nogen af siderne. Pinkeruen var ofte ude paa opdagelses-reiser efter de svenske; han var afholdt af sine overbefalende. Kapteinen spurgte engang, da han kom tilbage med sin patrulje, om de saa nogen af de svenske. „Nei, Hr. Kaptein,“ sa Pinkeruen; „men en mængde af fortæret proviant va de ette'n.“ — Men jeg maa slutte her med fars minder fra frigen, jeg vil berette et par minder af hans private liv.

Da han kom hjem, prøvede han med noget af hvert, blandt andet forsøgte han sig som „skræppekræmmer.“ Blandt andre steder reiste han rundt i Valdris. Der bodde paa en stor gaard ved navn Lønhus eller Linhus, som var kaldte den, om jeg ikke husker feil, en mand, som ikke taalte at se skræppekræmmere eller fattige i sit hus; de maatte altid gaa en stor omvei for at komme forbi gaarden. Der var en stor spær hund paa gaarden, som ingen turde vove sig ikast med. Der var en vovehals og holdt veien paa sine ski med skræppen paa ryggen. Med venstre haand holdt han sin skistav paa midten og med den højre haand i sin trøielomme med fast greb om „ofsepeisen“

gif han saa veien forbi stuebygningen. Ganfke rigtig, da far kom nær hufet, kom hunden ud og gif lige løf paa ham. Far hadde beregnet, at den eneſte maade, at faa ſlag paa hunden var, at lade den bide fig faſt i ſkiſtaven. Gunden bed i ſtaven og i ſamme øieblik ſvang far ſit vaaben med hele ſin kraft mod hundens hoved, ſaa at hjeruen ſvat bort over sneen. Alt dette gif for fig langt hurtigere end det her er fortalt; han ſtanſede næſten ikke i ſit løb. Han blev iagttaget af hufets folk gjennem vinduet. Da han kom op til ſtuebygningen kom der ud tre mand, der var kjæmper at ſe til i forhold til far. En af dem ſpurgte ham i en vred tone, om han godhedsfuldt vilde betale hunden, ellers ſkulde der vanke prygl. Med ſit vaaben i den ene haand og ſkiſtaven i den anden fortſatte far ſit løb, men ſvarede paa en lignende maade: „Sa kom om de tør, ſo ſka de faa af ſamme mynt ſom hunden ſik.“ De gjorde dog ikke noget forſøg i at nærme fig ham. De brugte kjæft paa begge ſider, men det var ogſaa alt. Far gif det fortefte han kunde. Der var en ſkog i nærheden, og da far kom did tog rædfelen ham. Han var bange for, at de kunde gjort en omvei og overfaldd ham i ſkogen; men han ſaa ingen, det var bare indbildningen, ſom ſkræmte ham. Alle folk i bygden undte Lønhusetn dette, og far blev næſten baaret paa hænderne ſiden. Alle talte derom: „Der kommer den Numedølen, ſom ſlog hunden til Lønhusen ihjel,“ ſa de. Far ſølgte mangdobbelt deri bygden efter den tid.

Far ſkulde engang reiſe hjem og maatte ſaaledes over fjeldet fra Baldris til Hallingdal. Det var en uge før jul. Han ſtanſede natten over paa en gaard, der laa noget høit ganfke nær op til fjeldet, hvor han ofte tog ind og var altid en velkommen gjeſt. Far var tidlig oppe om morgenen for at komme ud i betids, da dagen var kort. Da manden paa gaarden hadde været ude og ſeet paa veiret om morgenen, ſa han til

far: „Du jere bedſt i o opji reiſa di over fjelle idag, me ſaa eit uvær, ſom me intje ha hat maken te før.“ Far var ſtriff og ſtærk og i ſit overmod ſvarede han paa en halvt ſpottende maade: „Om han ſende ſneſlygju ſo ſtore ſom fantekjeringa ſo ſtop'en intje me fraa dæ e ha beſtent me te.“ „Sa du jere dæ du vil, men reiſe du, kjem du te o jera dæ du angra paa,“ ſa Baldrisen, og far var ikke kommen ſvært langt, før han ſik ſande hans ord. Da han kom op paa fjeldet, blev han overfaldd af en ſlig ſneſtorm, ſom han aldrig hadde ſeet magen til hverken før eller ſiden. Naar han talte derom, betragtede han det altid, ſom en ſtraffedom over fig, fordi han om morgenen halvt hadde udtalt en ſpot mod Guds ſtyrelſe. Han betragtede det altid ſom et under, at han blev reddet. Til at vende om var han for ſtolt og tillige ſtod han ifare for at tabe retningen. Sneen drev med en ſlig voldsomhed, at ſneſkavler lig ſmaaſten bombarderede ham lige i anfigtet. Han arbeidede fig frem lige mod ſtormen. Hans anſigt blev belagt med is, ſaa han ikke kunde aabne ſine øine, men arbeidede fig frem ved at gjøre brug af alle ſine kræfter.

Efter flere timers arbeide opgav han omtrent haabet om at komme levende fra dette voveſtykke. En dødlignende mathed kom over ham. Han ſølte, at han maatte ſette fig ned og hvile lidt; uagtet han vidſte, at han ikke vilde ſtaa op mere. Staaende paa ſine ſki, ſtanſede han ſaa meget, at han ſik iſen løſnet fra ſine øine forat ſe fig omkring. Der var et øieblisks ſtans paa ſtormen og hans øie faldd paa en aabning i sneen tæt ved ham ſtor nok, ſaa han paa alle fire kunde trænge fig igjennem. Da han kom indenfor viſte det fig, at det var en liden hytte, der var aldeles bedækket med sne, kun aabningen var ſynlig. Han kom ind tog ſine ſki og ſkræppe med og efter flere forgiæves forſøg lykkedes det ham ved ſit fyrto i at faa ild op, da der fandtes en del brændbare jager i hytten. Han hadde niſte

med, og da han hadde spist og styrket sig lidt følte han sig dybt taknemmelig for sin iallefald midlertidige redning.

Det gif vijt far dengang, som det senere gif en nordlænding ved navn Per Maurseth fra Bergens stift, da han skulde reise over fjeldet fra Lærdal til Hallingdal, det var før postveien var anlagt derover. Der kom en snestorm paa ham, og efter en haabløs omflakken fandt han tilslut en hytte hvor han iallefald midlertidig kunde berge livet. Da han nu hadde orienteret sig lidt, saacet ild op osv. saa han ud i døren; men veiret rasede lige haardt, saa sa han: „Ja har du, va Herre, raa paa noravind, so heve eg raad paa leiffakling.“ Stormen holdt dog ved, og da Per Maurseth den tredie dags morgen tittede ud igjen nem døren og uveiret holdt paa det samme og hans nieste begyndte at give op, da var han lidt forandret og udbrød: „Na Herre Gud Fader, je naadeligen ne te meg arme syndare, no heve eg inkje atte meir end eit stukka brau.“ Uveiret bedagedes, og Per blev reddet. Men tilbage til far. Han hadde allerede før han fandt hytten erkjendt sin synd, og han sa ofte, at dette var den bedste skole han hadde hat i sit liv. Han erkjendte altid, at det var forsynet der hadde grebet ind ikke bare som en tugtelse over hans spot, men ogsaa som en hjælpende haand i hans underbare redning. Da han hadde hvilt sig ud og skulde ud igjen, var døren aldeles tildækket med sne. Da han efter lidt anstrengelse kom ud, hadde veiret bedaget sig, en rift i skyen bragte solen frem en kort stund, og han saa da, at han hadde passeret det værste af fjeldet, og han fandt saaledes med lethed frem til Hallingdal. Men det som var, og altid blev, en gaade for ham var, at denne hule i sneen var synlig for ham, da han omtrent hadde opgivet alt haab om redning.

Som før sagt, far var af middels høide, men velbygget. Jeg vil berette et lidet kunstykket far gjorde, som jeg selv var øienvidne til. Jeg arbeidede borte som hyregut og far kom

did for at se til mig. Han var da omkring 74 aar gammel. Naar han begyndte at fortælle om sine ungdomsbedrifter, kunde han blive ligesom ung igjen. Føderaadsmændene paa gaarden, der hed Wilhelm, vilde at far skulde stanse en stund, saa de fik prate lidt mere; men far var kommen ud og vilde hjem. Wilhelm sa: „Kom in og stans en stund, kanskje e ska finne ein dram te de.“ „Ja har du ein dram, so ska e stoppe litte lal,“ sa far, og vendte sig rundt, men med det samme slengte han sin høire fod over Wilhelms hoved, uagtet Wilhelm var næsten hovedet høiere end far. Wilhelm sa ofte, at dette hadde han ikke været istand til at gjøre, medens han var ung, saa han syntes det var godt gjort af en 74 aarig gammel mand.

Det kunde nedtegnes mange flere minder af fars ungdomsfortællinger, men for ikke at trætte læseren, vil jeg stanse her. Næste gang vil jeg fortælle nogle minder fra min egen ungdom.

Ragnhild under Gauketre.

Af C. N. Remme.

Alle „Sambands“ læsere, særlig de ældre, vil endnu mindes tilbage hvorledes folk i gamlelandet i ældre tider, fast og uroffelig trodde paa underjordiske væsener, haugafolk, julepvainer, bergatrolde og nisser m. m. Dette blev af de ældre desværre saa vel indprentet i hørnernes bevidsthed under deres opvekst, at der er kanske de som tror paa det den dag idag saavel som i gamle dage. Blandt andet trodde de gamle fast og sikkert paa, at de som var saa heldig at faa stille sig under det træ i hvilket gauken sad og sol skulde ha den lykke at faa ønske sig hvad de saa vilde, baade visdom og rigdom. Men som bekjendt var gauken en meget vak og sky fugl, saa det var ikke saa ligtel at komme under gauketræet.

Sun Ragnhild var nok den eneste som jeg har hørt har hørt den lykke; men som den unge Ragnhild allerede var oppflammet af Kjærlighedens glød i sit hjerte, og giftetanfer jævde i hendes sind, glemte hun i dette høitidelige øieblik at ønske sig noget rigtig stort, men kun ja: Kjærø gaulf ko lenge er det før eg blir gift? Efter at eksperimentet var overstaet maatte Ragnhild paa staaende flækken skrive et brev og meddele nyheden til sin veninde Ingebjørg. Jeg som er nedskriveren af dette, var den dengang en fortrolig ven til Ingebjørg og hun viste mig brevet og jeg læste det igjennem flere gange, jaa jeg, jaa at si, lærte det udenad og husker de vigtigste punkter endnu, og skal jaaledes her gjengi brevet, her er det:

Kjære Ingebjørg!

Nei no lyt eg skrive til deg; det er uraad setja det ud lengere. Eg har stormytt aaa fortelja, skal eg segja deg. Din nytaarsdagen bli eg 16 aar. Na hutte meg tu! Enn jeksta aar daa! So gamall har eg aldrig vore! Undrast kost det staar til, naar eg bli 17. Daa er eg vel g—i—f—t. Nei snille deg, Ingebjørg gjet ikke detta so er du — ja daa skal du faa vera gulhøna mi. Kjærø, gjet ikkje, at eg ja dette om giftingi. Nei kjære, søte vene, gjer ikkje det du! Det var meir enn undarlegt, at eg skulde hitte paa detta. Men, her skal du høyre, kost det hadde seg. Det var i vaar, eg og ho Arnbjørg i Telejore og ho Inga Runtup og ho Mali Strand, me vart samde um aa gjøyme ojs nede i hagarne og stille ojs til aa koma under gaulfetre. Daa me hadde sete ei rid, tok gaulfen til aa gala øst uppe i bakkarne, og me sat aller nedst. For nokre toskur me var, som ikkje kunde vist so mykje! So Mali og ho Inga vart trast leitte aa sitja kurre, kvar under si gran. Dei tok hyven uppetter; men gaulfen slaug unda. Dei var traae og vilde ikkje gjera seg. Men gaulfen var traai,

han me, og slutte seg fraa tre til tre. Dei kom snøgt etter og vilde stiltre seg under det treet, han sat og gol i.

Til slutnads vart han sint, slaug sin kos og sette seg pent i toppen av den graane der, der eg sat! Na du, aa du! Eg vilde hnytt etter tre ting: fyrst visdom, so som Salomon gjorde; de andre, ei jers god raad for tanneverk; tridje, ein brjostflut av hundeskinn. Du kan no altid vone deg, at eg ikkje vilde ha brjostfluten sjølv. Eg hadde esla han aat hennar godmor, som er so ille ute for ikki, og svart, mjukt hundeskinn skal vera ei grepa raad for ikki. Men eg, mi stakkars jaalø, eg gleymde alle desja tre hnytti og kvifra halbhøgt: „Kjærø gaulf, for lenge er det før eg bli gift?“ Og daa gaulffa han ein gong; og dermed so slaug han.

Daa visste eg det. Og no veit du det, du ofso. Men, kjære, gjet ikkje, du bølla mi. Saatt ho Berit uppi stogun og ho Marit nie stogun og ho Pers Varbo og hona Das-Anne og detta rarø tjukandet ho Agnete, nasarne i det, at eg har tala um gifting — so jeieimeg! Dei kom til aa eta meg levande up. „Sjaa der kjem kjeringsi vaar,“ sagt dei, „ho som kje er retteleg turt atta øyro enno.“ „Na ja, men so skal ho no ofso blia gift berre med ein gut som har 3 øre,“ kom ho Mali til aa svara. So er so snodig til aa faa det til ho, maavita. „Kjære, lat ho faa ein gut med 5 øre, ho kan daa ikkje mindre bjerger seg med,“ sagt ho Borghild. Du skynar sjølv, kost dei kom til aa gnaga og tyggje paa meg. Men eg er uredde. Eg veit ei, som ikkje vil ha nokar menneskje til aa graate, forkje for mykje eller lite. Eg veit ei, eg, som ikkje vil velde nokon eit einaste lite juff eingong, og det er ho kjære, truverdige Ingebjørg Haraldstad, det. Giftingi kan vel ligge i hugen aat andra gjentur ogso, som Heidmarvingen si, um dei enn ere so tenkt, at dei ikkje tjer um det.

Son til lensmanden ja ellers det bed far min ein av da-

garne, hørde eg, at etter lovi, etter norff lov, kan folk gifte seg, naar dei er 16 aar. Eg ser, du dreg paa smilen og gjer deg tanker! Men daa tek du feil, det kan eg fortelja deg. So gløgg ein gut, so staut ein far, og so snildsleg ei menneskje — Nu, nu, lat meg tala um nofo anna. Du er ei bra gjentø, du Sngebjørg; men du er so grov til aa ertast. Og — fordi um eg segjer, at ein gut er gløgg og snildsleg og staut, so tarv det vel ikkje vera nokon fers kjennskap lel fordi! Var du so ner meg, som du er langt ifraa, so skulde eg sika til deg, Sngebjørg, fordi du ser meg so naragtig ut.

Undrast om det bli mange, som kjem til aa faste no um joleestan? Eg har høyrte um ein som heitte Eivind NESTE; han laut bie so uæneleg lenge. Til slutnands kom det ei littvori skulegjente, som hadde ei stor bot paa kjolen sin. Han kjende ikkje gjenta, han Eivind, men han lærde kjenne hona sia; det var henne han vart gift med. Ein heitte Hallstein Framgard i Reinli fasta ei jolehelg og vart sitjande til paa morgonstundi. Daa kom gjenta so sveit at det slogga av henne. So var buande yttaft i Hallingdal, so det var ikkje ventande, ho kunna kome før.

Eg har so mangt og mykje som eg vilde skrive um idag, men no lyt eg snart jetja punktum. Det er ikkje ønnor raad. So mor skrif paa meg, at eg skal aat eldhuset og baka leffjur til jul, og eg har ikkje hjarta til at dryggje eit kvarters tid og røyne taalmodet hennar, for igaar gjorde eg henne sælt imot, endaa eg var ikkje meint paa det. So tok bundingen sin og vilde burti stogo til henne Ingrid i Saga, som vil saa henne til aa, bera ein unge til frijmand. I døri snudde ho seg aa ja: „Du Ragnhild kan giera klaarlut paa turjiffen mens eg er burte.“ Sa, eg vilde vera glup gjente og saa skrepp og vel-læte av henne, laga so til ei store gryte med klaarlut, la 9 kilogram turjiff i ein ambar og auste paa 3 spand med kokan-

de lut. Idag tidlig, traft han far hadde sege i vegen aat sfo-gen, daa kom ho mor drivande og tok meg ut i kokestoba. So vilde slyne meg, fo eg hadde gjort, kjørde armen min ned i fiskeambaren og bad meg grava: Turjiffen hadde runne i hop i ei kafe. Det var i ei røre alt, so du aldri so sælt skulde ha jet.

„Eg hadde klaarlut paa turjiffen, som du bad meg, mor,“ sa ho. „Sa men eg bad deg ikkje ha paa kokande lut,“ beit ho. „Du ja ikkje um at ho skulde vera kald heller,“ tutra eg og turka ei taar. Eg trudde du visste det,“ svara mor me; „men du veit ikkje nofo anna enn slygt, som staar i bøker,“ sa ho og brette paa lepen. „Men no lyt du ta denne sækken, dra til krammaren med han og byte burt sillerne for turjiff. Du veit sjølv for ei husfestogo her blir derfor far din saar veta de, at all den gode siffen, han kjøbte hjaa krammaren er utskjend,“ sa ho mor. Eg i vegen. Luffa hadde eg med meg og 5 kg. turjiff hadde eg att med meg.

Du skriv alltid so snøgt du kan, spaar eg. Ei hjarteleg helsing til deg og alle der i huse. Gløym ikkje aa helse gamle godmor ti tusen gonger ifraa meg. Ei god jul og eit signa nytaar! Din veninde,
Ragnhild.

Columbus som helgen.

I betragtning af det forslag som er stillet fra et vist hold, at kanonisere Columbus og gjøre aarsdagen af hans opdagelse af Amerika til en amerikansk helligdag, er det maasse ikke ud af orden at betragte den mand som af saa mange gjerne og helst ansees for Amerikas virkelige opdager, i lys af hvad historien viser os betræffende hans fortjenester som kandidat for helgen.

Det synes overskødig her atter igjen at gennemgaa det

som særlig vedrører hans fortjeneste som Amerikas opdager. At dette har været saa klart og greit fremstillet før, særlig i Prof. Andersons „America not discovered by Columbus,“ at det neppe kan bedres ved gjentagelse. Leif Eriksons opdagelse og Thorfin Karlsevnes eksplorationsrejser nedsettes, eller endog aldeles tilfidesættes, fordi siges det, deres opdagelse førte ikke til noget resultat, da landet bebyggedes ikke. At Thorfin Karlsevne tænkte at bebygge landet kan ikke tvivles paa, da han havde med sig 140 mænd og tillige kvinder, kvæg af alle slags, samt redskaber for agerbrug, husholdningsgjenstande osv., noget som han neppe havde gjort, havde han ikke tænkt at kolonisere Vinland. Marsagen hvorfor bebyggelsen blev forhindret var for det meste de vildes heftige og vedvarende modstand.

Overtoverfor nordmændenes mislykkede forsøg fremholdes da som faktum, at spanierne straks begyndte at bebygge de opdagede lande. Vi skal ikke drøfte den spanske kolonisation svært indgaaende. Det faar overlades til enhver at afgjøre for sig selv om den spanske erobring bør med rette benævnes kolonisation. Deres saakaldte kolonier var i lang tid hverken mere eller mindre end militære fasthold. De gjorde lidet eller intet forsøg paa at udrette noget i retning af agerbrug. Deres egne historiefriivere fortæller os, at dyrkningen af sukker og tobak først begyndte i 1581, 89 aar efter deres første landstigning. Kongebrevet, som Columbus fik af Ferdinand, bemyndigede ham til at erobre landene og omvende folkene som han muligens maatte opdage, til den ene sandede katolske tro.

Derjom Columbus og hans efterfølgere skal dømmes efter deres egne udsagn, breve og beretninger, efter deres gerninger og framsærd som fortalt af deres samtidige, søgte de først og fremst guld, dernæst slaver, som kunde sendes tilbage til Spanien og sælges, og dertil maa lægges en fanatisk iver for

at krigne de vilde med magt og vold. Men det var især guld det gjaldt. Læser man deres egne meget fuldstændige beretninger, finder man denne stadige hunger efter guld! Ikke andet end guld! De tillod ingen ting at staa imellem dem og guldet, derjom det paa nogen maade kunde erhverves. Ingen fare, ingen strabads, ingen uretfærdighed mod de indfødte var stor nok til at afholde dem fra forsættet. Kunde ikke det røde guld erholdes, saa var slaver nogenlunde ensbetydende, da disse kunde bruges eller sælges. Columbus fragtede selv med sig tilbage til Spanien paa sin anden færd fem hundrede indianske slaver, som solgtes i Seville. Siden sendtes stadig saadanne slaver hjem til Spanien. Da Cuba var erobret, fordeltes den i distrikter under bestyrere, og det krævedes af hver indfødte, at han hvert aar skulde tilveiebringe et ikke lidet kvantum guld. Gjorde han dette, fik han en kobbermedalje at hænge om halsen. Men var han ikke istand dertil, fik han hverken medalje eller nogen hals at hænge den om. Guarionex, indianerhøvdingen af Vega, foreholdt Columbus hvor vanskeligt og umuligt det var for de indfødte at tilveiebringe denne guldskat, og tilbød sig istedet derfor at saa en strækning helt fra kyst til kyst med korn. Nok, siger Las Casas, som senere var guvernør og en af samtidens historikere, nok til at skaffe brød for det hele Castile for ti aar, men hans forslag blev forkastet med foragt. Hvad skulde de med korn og ager? Det var guld de vilde have! De undsaa sig ikke engang for at røve graven og stjæle de prydelser, som de døde var begravede med, og fortælle selv, at de erhvervede sig betydeligt guld paa den maade. De retfærdiggjorde endvidere denne deres vanhelligelse ved at erklære at saadanne, som havde døet og var blevet begravt som vantro og hedninger, havde derved tabt retten til alle hensyn, indbefattet ro i graven. Denne anskuelse anerkjendtes ogjaa af kirken og paven, som endvidere erklærede alle saadanne bar-

barer, som stængte sine øren for kristendommens sandheder, retfærdig dømt til krig, rov og slaveri. Spanierne fortæller selv, hvorledes de indfødte saaledes stængte sine øren for kristendommens sandheder som forkyndte for dem. Deres fremgangsmaade var som følger:

Djeda, en Columbus's Iøitnanter, forfærdigede et dokument, i hvilket der forklares skridt for skridt, hvordan Gud skabte Adam og Eva og alle deres børn; hvordan alle mennesker har fundet det nødvendigt at sprede sig udover verden, da de ikke kan ernære sig i et land; hvordan disse deres øer og alt folk i dem, er af paven overrakt til den spanske konge. Hvordan de nu var komne iblandt dem med det velgjørende siemed at ombende dem til den eneiste sande tro og saaledes frelse dem fra evig fortabelse. Saa slutter han: „Derfor, paa den bedste maade jeg kan, beder og bønjalder jeg eder at I betragter vel hvad jeg har sagt; og at I tillader, at disse lærere maa prædike og lære eder i disse ting. Og dersom I gjør dette gjør I vel. Men dersom I ikke gjør det, da erklærer jeg, at med Guds hjælp vil jeg med magt angribe eder og føre krig mod eder overalt paa alle maader muligt, og lægge eder under aaget og lydighed mod kirken og kongen, og jeg skal tage eders hustruer og børn og gjøre slaver af dem, og sælge dem som hans majestæt maa befale. Og jeg skal tage eders eiendom og gjøre eder al den skade og fortræd, som ligger i min magt.“

De stakkels indianere, som naturligvis hverken forstod eller havde den ringeste interesse i, hvad notaren læste, forsøgte rimelig nok at favne den frelse, som laa i de dem forkyndte sandheder. De blev derfor uden videre nedskudte, sønderrevne af blodhunde, nedskubte og taget tilfange. De blev tvungne til at arbejde i minerne, og under det haarde arbejde, sult, mishandling og sygdom bukkede de under i tusenvis. Saa ilde

medfarne og umenneskeligt mishandlede har aldrig enten før eller siden noget folk i hele verdens historie været, og altsammen for at tilfredsstille lysten efter guld, og alt i Guds navn. Columbus lagde grundvolden for negerslaveriet i Amerika igjennem det han gjorde som herre i Cuba og Vest Indien. Tilstanden blev tilslut saa forfærdelig, at den spanske regering fandt det paatrævet at sætte en stopper for uvæsenet og paabød, at indianerslaverne skulde frilades. Da dette vakte stor forargelse og opposition, fik de indiske slaveeiere tilladelse til at forskaffe sig neger-slaver, som de fik af portugiserne. Saaledes kom neger-slaveriet ind, først i Vestindien, saa paa Jaflandet, og det var begyndelsen til det neger-slaveri, som fik sin kulmination i borgerkrigen i 1861.

Dette korte og derfor ufuldkomne billede af Columbus, som jeg ovenfor har ridset, stemmer daarligt overens med det som man almindelig ser, naar han og hans fortjenester nævnes, men det er slet ikke overdrevet. Columbus og hans efterfølgeres styre i Vestindien er et af de mørkeste kapitler i verdenshistorien, og som bejnderlig nok, ikke synes at være almindelig kjendt. Det er aldeles uden sidestykke, og Christoffer Columbus, hans broder og søn, var alle ikke en døit bedre end de værste af hans efterfølgere.

St. Paul, 27de Mars 1913.

Dr. J. S. Johnson,
(i Minn. Tid.)

En haugianers oplevelser i høstfeldene.

Af Dr. D. E. Sagen.

Følgende er nogle af de mange træf og hændelser, som min fader ved visse anledninger brugte at give tilbødte ud af

Erik D. Sagen.

sit lange og daadrige liv. Mange af disse har jeg fra tid til anden nedtegnet og andre har jeg bevaret i hukommelsen. De fleste datere muligens tilbage til høsten 1866, da vi i mange

uger opholdt os paa jæteren og ofte strejfedes omkring i fjeldene og dalene paa jagt og fiskeri. Jeg blev ogsaa da temmelig godt kjendt med mange af de fjernere beliggende lokaliteter. At indlede disse fortællinger med en levnetsbeskrivelse er ingenlunde tanken, men nogle orienterende og behjænde oplysninger synes dog paafrævede.

Min fader, Erik D. Sagen (1822—1908), f. Mork i Loms hovedsogn, var en datter søn af infanterikaptein Hans A. Thorp, som deltog i krigen, ved udgangen af det 18de og begyndelsen af det 19de aarhundrede, og maa have arbejdet noget af den uforfærdede krigers mod. At han som ung mand var en vovehals, som intet kunde afkræffe, er konstateret fra alle hold, og i alt voveligt vilde man have "Erik til at gaa foran." Men, som han ofte selv bemærkede, et saadant mod har ogsaa sin store fare, og, at intet aandsfordærvende tilstødte ham, tilfrev han sin ligesaa romantiske som merkkelige og alvorlige vækkelse til et religiøst liv i begyndelsen af firtiaarene.

Hans ungdom faldt nemlig sammen med firti- og femtiaarenes banebrydende vækkelse, som feiede væk den sidste rest af det 18de aarhundredes fornufttro og endog gav den livløse rettroenhed naadestødet. Mægtige og erfarne lægkræfter ledede denne bevægelse: Haugvaldstad fra Stavanger, Arnejen fra Lyster, Bleken fra Faaberg og Johnsgaard fra Dier, samt lige Hauges samtids og medarbejdere; og videre, de ildfulde Gieslenbrødre fra Vos, den grundige Anders Nilsen Haave fra Søndfjord og mange andre. En eller flere af disse gjæstede bygden hvert aar, medens dennes vennefreds stod under den erfarne og forsigtige ledelse af de gamle haugianere, Ole P. Manstad, Gudbrand Haave og skolelærer John P. Lindsheim.

I denne vækkelse reves fader i 22 aarsalderen med. Hans mod blev nu alvorets mod og hans indflydelse blandt ungdom-

men ubegrændset. „Og han sang som ingen anden,“ hører man endnu gamle folk sige, „Brorsons kjærnesalmer til de yndige gamle folkemelodier.“

Fader var saaledes en haugianer af den gode gamle type, fremstridselskende og bekjendelsestro, uroffelig i sin trofskab mod statskirken, søgende dens renselse og forædling, ikke dens ødelæggelse. Hans vakte kristenliv omfattede et tidsrum af over 66 aar.

Jagtfærder.

Iblandt sine sambygdinger var Erik Sagen kjendt som en temmelig lidenskabelig jæger, en god skytter og en ualmindelig raff og uforsærdet fjeldvandrer, og næsten hver sommer drog han ind i høifjeldene for at opsjøge det ædle vildt, hvilket som regel varede flere uger. Vist er det, at han nedlagde og bragte hjem mangt et fint rensdyr og heller ikke betænkte sig paa at give sig ikast med selve bamjen i skogen. Disse jagtoplevelser gav stof til en uendelighed af fortællinger, ofte af en mærkelig natur, som han brugte at indslette i sine skildringer af sit jægerliv i høifjeldene, naar han var blandt jagtkammerater eller aandsfrænder. Hans kjendskab til disse Norges vildeste fjeldtrakter og de mange jagt, som knytter sig til samme, var forbausende, hvorfor han var en søgt autoritet baade af geologer og mineraloger, men især af regjeringens topografiske forskere, og fra ham hidrører mange rettelser paa amtstaret. Hans jagtliv falder hovedsagelig i aarene 1845—1860, og hans fortællinger om disse fjeldvandringar var spændende og indbefattede ofte baade mærkelige og farlige vovestykker, men ogsaa romantiske og morsomme tildragelser. Af disse skal her meddeles nogle, som han endog i senere tid har gengivet baade i mit og andres paahør. De vil visstelig for mange have sin interesse:

En nat paa høifjeldet.

Engang befandt han sig ved solnedgang paa den østlige skræning af Skarvdalseggen ved Loraelvns kilder og besluttede at overnatte der. Paa en klippeaffats fandt han en lynch og mojebedækket indsjænkning, som egnede sig til natteleie og fra et svaberg rev han sig et tæppe af sammenvokset lynch, moje og fjeldblomster, som han lagde tilrette. Efter et aftenmaaltid ud af nistestræppen og fjeldbækkens vand satte han sig ved sit leie, for at speide efter en flok rensdyr, som han var paa spor af, og nyde solnedgangens skjønne skue.

Det var en drømmende blid aften, bebudende en ligesaa blid morgen. Den dalende sol syntes at nøle og vente, skjulte sig bag en tinde for at titte frem bag en anden, og dens sidste straalere spillede og legede omkap paa jøklens isje og ligesom blufærdig gjemte sig i dens krystalne skjød. Over det mægtige landskab hvilede en høitidelig stilhed og fred, der fyldte findet med en følelse af forjoning, velbehag og fryd. Men man mænedes ogsaa til alvorlige tanker. Hvor en saadan i høitidelig fryd og fred hendøende dag minder om den frommes livsaften! Ligesom en skjøn dag svinder i en blid aftenrøde, forjættende morgenens pragt, saaledes er den retfærdiges dødstime hans livs store høitidsstund, hans anden fødselstime, — en fødsel til en ny verden og et liv i udødelighedens kraft og fylde. Kun en saadan sjæl gjælder fangerens herlige ord:

Seg takker for den ære,
At høre dødens bud,
Seg vandrer glad at være
Der hjemme hos min Gud,

Seg døer med frydetanker,
Thi jeg er Jesu lem,

Seg letter glad mit anker
 Og sejler trøstigt hjem.

I denne opløstede sindsstemning og med disse tanker og ord paa sine læber besteg den mødige vandrer sit leie og fandt under stjernehimlens tindrende tag en kostelig hvile.

Med den frembrydende dag og sol vaagnede han, og hans blik mødte et skue, som han senere paa alle sine vandringar neppe saa magen til, og dog er skjønne solopgange ingensunde fjældenheder i disse høje regioner. Sele den østlige himmel luede i morgenrødens brand med en ubeskrivelig pragt. Simlens klare blaa glimrede i næsten overjordisk glans af grupper af stadig vekslende venlige skyer, som luede og tindrede i morgenjolens glød, og fra den opgaende sol udstrømmede flammende lysstrimer og en straaleflod, som hølgede hen over dal og tind og jøklernes skinnende flader. Rastede han sit blik ned i de stille dybe vande, saa luede en anden himmel, en anden sol og en anden endnu mere fortryllende og loffende verden ham imøde. Det var et skue af bedaarende og fængslende pragt. Begeistret og modtagelig for enhver paavirkning af naturens skjønhed og storhed henfattes han ved dette uførligelige skue i en sindsstemning af from opløstelse og beundring, og uvilkaarlig udbryd han med psalmistens og vismandens ord: „Simlene fortælle Guds ære, og himmelrummet forkynder hans hænderes gerninger.“ Psalm. 19, 1.—“ Hvor liggelige ere alle hans gerninger, og dog kan ligesom kun en gnist deraf beskues. Meget, som er skjult, er større end det kjendte, thi kun saa af hans gerninger kjende vi. Hvorledes skulle vi formaa værdig at prise ham, og hvo kan ophøje ham saaledes som han er, thi han er større end alle sine gerninger, — han er alt. Forfærdelig er Herren, saare stor og forunderlig er hans magt, og hans skabning er fuld af hans herlighed. Men

endog til sine hellige har han ikke givet at fortælle hans underverker.“ Sir. 42--43.

„Hvad skal jeg sige? — mine ord
 Vil ikke meget sige —
 O Gud, hvad er din visdom stor,
 Din godhed, kraft og rige!“

Medens han saaledes sad og frydede sig ved det prægtige skue og nød sin frokost, opdagede han med sit skarpe blik i det fjerne paa randen af en isbræ den flok rensdyr, som han var paa spor af. Ved en lang omvei kom han i rigtig vindstilling og over det kuperede terræn stillede han uden vanskelighed frem til studvidde. De prægtige dyr stod rolige, øiensynlig og saa frydende sig ved den herlige morgen; kun nogle kalve opførte sin kaade leg omkring flokken. En simle og dens kalv stod i bekvemt skudhold og kalven jaldt ved første skud dødelig jaaret og kom tumlende ned over brævens rand. Simlen flygtede med flokken, men kom tilbage for at se efter kalven og rantes af det andet skud, som lammede bagfødderne og strakte den hjælpeløs til jorden omtrent, hvor kalven laa. Da nu jægeren nærmede sig mødtes han af et blik fra det saarede og lidende dyr, som gif ham til marv og ben, — et blik saa bønfaaldende og dertil ligesom bebreidende, at han blev som lamslaaet. At affærdige det skjønne dyr paa vanlig maade — med kniven — formaaede han ikke, og derfor skjød han det fra afstand en fugle igjennem hovedet. Bildtet blev derpaa slaaet, indsvøbt i huderne og nedlagt i en stenrøs. Den samme dag paatraf han en anden flok rensdyr, men medens han var ifærd med at stille frem, jaldt et skud fra en anden kant og en buk styrtede om. Den heldige stytter viste sig at være en troesbroder fra Naanaa, der efter den iblandt ærlige og rid-

derlige rensfyttere gjældende lovs regler tilstod ham den vanlige lod i det fældte dyr. Nølsge denne ufkrevne lov anfaaes i saadanne tilfælde negtelse at tilstaa lod for en utilgivelig, usjel, og uværdig handling og negtelse at modtage samme for en fornærmelse.

I taagen.

En anden gang befandt han sig ved middagstid i nordøst for Digerkampen og agtede sig henimod Thorsvandet, hvor der var en slags fjeldhytte, vistnok af det mest primitive slags, for at overnatte. Denne vildsomme egn, almindelig kjendt under navnet Asbjørnsfjæen, danner vandfillet mellem Asbjørnsaaen, som har sine kilder under Bratfondhøen, Herrahøen, Skarvehøen og Kjællehøerne og flyder ned i Rauma i nord for Raanaa paa Lejsefogen, og Thorselven, hvis kilder i nord ligger under Karihøerne, Bolhøen, Bænkøen, Storhøen og Troldhøerne og i syd under Dorkampen, Høggjøimene og Laaggjøimene og samler sig i Spongevandet og Thorsvandet, for gennem Spongaen og Tveraen at løbe ned i Thordalen og derfra forbi Billingsfæteren, hvor den optager den viltre fjeldelv Høisa og falder ud i Ottaelven lidt nedenfor Sæteren. Her overfaldtes han af en tyk taage, saa han kun formaade at se nogle fod frem for sig. Stolende paa sit nøiagtige kjendskab til egnen fortsatte han dog trodsig sin vandring fremad, men efter flere timers gang opdagede han pludselig, at han igjen befandt sig paa det sted, hvor taagen overfaldt ham. Han havde saaledes gaaet en vældig rundgang, thi denne gang havde han intet kompas med sig. Dette var baade morsomt og ærgeligt, og han satte sig paa en stor sten, for at overveie stillingen. Det lakkede allerede mod aften, og udaf taagen drisiede nu og da en varm støvregn, som gjorde det umuligt at tænde ild, omendstjont han var udrustet med ildtøi, som jæger-

ne almindelig var den tid. Han besluttede sig dog til at ile frem mod maalet saa godt han kunde, men i ro og mag, nød derpaa sin aftenmad og hvilede sig en lang stund.

Imedens han saaledes sad og pønsede randt det ham ifinde, hvor nøiagtigt dette lignede et menneskes livsvandring her paa jorden, „naar han stolende paa egen kraft og formue, uden Guds ords og troens lys og Kristi ledelse paa vildsomme og ubanede stier trodser sig frem i livets taage. Vel da den sjæl, som hører frelserens kaldende stemme og af ham ledes tilbage paa livets banede stier og ikke kommer ind paa de frogede veie, som ender i fortvilelsens ørken og afgrundens mørke.“ Denne alvorlige paamindelse bragte ham ifinde Brorsons ord:

O Jesu, se, hvor farlig
Er vores vandringsfærd!
Hjælp at vi færdes varlig
Og vær os altid nær.
Vis os, hvordan vi skal
I dine fodspor ile,
Saa kan vi snart os hvile
I himlens brudesaal.

Efter bedste skjøn, omend maaltbevidst, hastede han nu frem over fly, hø og skraaninger, snart syngende og snart fysisk med gudelige betragtninger. Det var en eiendommelig nat. Snart sænkede mulmet sig begjort og ligejom kvælende over egnen, og snart brød sommernattens lysninger igjennem taagen med et mat og næsten spøgelsesagtigt lysffær, som spillede fra alle kanter med lige kraft, saa intet kunde bestemmes med hensyn til lysets udgangspunkt. Taagen var lummervarm men behagelig „ret som en laug.“ Medens han saaledes rolig vandrede fremad, kom han pludselig lige ind i en stor flok rensdyr, som i vildt sprang styrkede afsted i alle ret-

ninger saa junfer ijrang og grus og jord sprubede omkring ham. Men trods deres nærhed og al denne staahei, formaadede han dog ikke at skimte et eneste dyr. Henimod daggry ledede taagen og den rindende jols straaler spillede henover de vældige bortdrivende skyer i vest, der saa ud som et med slaffrende morild belyst bølgende og fraadende hav. Den fjeldvandte jæger orienterede sig nu snart og opdagede, at han befandt sig paa Lördalens nordlige skraaning. Han havde vandret i næsten modsat retning af, hvor han agtede sig. Efter en ihærdig søgen kom han ogsaa paa spor af den i nattens løb opskræmte rensdyrsflok, og en ungbuk fældtes paa Grønhøernes jydlike skraaning.

I en stem knibe.

Paa den østlige side af Thorsvandet forfulgte han engang en flok „ræfende“ rensdyr uden at være istand til at komme dem paa skudhold. Han ventede dog, at naar de naaede vandet, saa vilde de muligens stanse. Men mod al forventning jatte de tvers over det brede vand og luskede saa opover mod Karihøerne. Men her standsede de pludselig og jatte saa nordover. Han formodede nu, at de agtede sig henimod Ulvaen, som flyder ned i Rauma og begav sig saa omkring Thorsvandets nordre ende, for, om muligt, at møde dem, og han fandt dem hvilende nær Thorsvandets kilder. Terrænet var vanskeligt at stille frem paa, men endelig kom han en simle og dens kalv paa skudhold. Simlen laa dog næsten dækket bag en sten, men kalven laa særdeles beleiligt til. Han lagde an og trykkede af, men skudet kikkede. Han vilde nu sætte ny knaldhætte paa, men fandt saa beholderen tom. Nu var gode raad dyre, dog en jæger maa aldrig „bli ibeit.“ Saa tog han sit ildtøi, lagde lidt knuff tilrette paa tændrøret, slog ild og tændte paa og holdt saa paa dyret. Efter lidt brændte skudet

løs, kalven ijrang op og faldt død ned, medens flokken jatte affted i vildt ijrang.

Om renbestanden.

Om den daværende renbestand i Lomsfjeldene og tilgrændfende trakter hørte jeg fader flere gange udtale sig, især erindrere jeg en samtale mellem ham og Sølfeft Polmoen om denne gjenstand. Sølfeft var uden sammenligning den mest erfarne jæger i disse bygder, desuden var han et geni i alle ting og en første rangs begavelse. Intet undslap hans forskende blik, det være sig i dyre- eller planteverdenen eller i bjerg- og mineralriget. Hans iagttagelser var stedse grundige og hans fortællinger beskedne men dog fængslende. Han var en ualmindelig sagnkender og havde baade literære og historiske interesser. Disse mænds slutninger med hensyn til renbestanden var baserede paa deres iagttagelser i „haldetiden“ om høsten og stemte saa nøjagtigt overens med de senere offentliggjorte opgaver af Prof. J. N. Friis, at det ligger fristende nær at tro, at Professorens havde sin underretning fra de samme kilder. Han færdedes ogsaa meget med Sølfeft Polmoen. Efter disse slutninger skulde renbestanden i disse fjelde dengang have været omkring 2200, efter Friis 2000.

Jubhentet af snestorm.

Men ikke altid havde oplevelserne i høifjeldene denne fornuftige og usarlige karakter. Ofte kom han paa disse vandringer ogsaa i vanskelige, ublide og endog livsfarlige stillinger, hvor kun hans friske og sterke legeme, uforfærdede mod og snarraadighed frelste ham.

Saaledes færdedes han engang senhøstes sammen med en sambygding og aandsbroder (Thore Breisfriden, jaavidt det erindres) inde i Romsdalsfjeldene, da de overfaldtes af en

voldsom snestorm, og, da de var udrustede med forholdsvis lette klæder, kom de i temmelig stor fare i disse vilde trafter, thi det satte ind med bidende kulde, og desuden maatte baade bæffe og aar vades. I temmelig forkommen tilstand naaede de dog endelig frem til Kalhusdalen, hvor de fandt en venlig modtagelse. Her maatte de lave sig „snofoffer“ og andet udstyr før de turde betro sig til fjeldet igjen, og saaledes forblev de der flere dage. De fandt dog adskillige kjendte troesbrødre der og desuden gæstfrie og offervillige folk. Opholdet der blev saaledes meget hyggeligt og flere opbyggelser blev ogsaa afholdte.

I fare ved jøflens rand.

En anden gang færdedes han langs en bræ, som laa nedad en dalsænkning fra hovedbræen. Nær bræens rand laa der paa et sted en uhyre klippeblok, og nedenfor og tæt ind til denne lagde han sin vei. Men idet han traadte paa en helle, som laa ind under klippestykket, begyndte dette at bevæge sig og kom saa væltende ned med et helt sfred af sten og grus fra den bratte sraaning, og det var kun med nød og neppe, at han undgik at blive revet med. Det viste sig nemlig, at bræen paa sit langsomme men uimodstaaelige løb nedad dalsænkningen havde undergravet uren, thi Gletscherne bevæger sig med alle en rindende flods eiendommeligheder og er saaledes floder af is. Denne isbræens bevægelse er det som forståes ved udtrykket „bræsfud.“ Ved egne iagttagelser blev han snart fortrolig med dette merkkelige naturfænomen. Han vilde ogsaa have bemærket etilags „bræsfud“ paa fladt liggende isbræer, som omkrandjer dem med moræner paa alle sider, ligejom paa et vand, der om vinteren dækkes af is.

Farer paa jøflerne.

Bræerne er ialmindelighed fjeldvandrerens skræk, især ansees den vældige Nostedalsbræ med alle dens mægtige udlø-

bere for meget farlig at befære. At begive sig ud paa de store isbræer er til alle tider et farligt vovestykke, særlig naar nyfalden sne skjuler de dybe revner i ijen. Flere uhyggelige jagu fortæller om folk, som vides at have fundet sin grav eller er sporløst forsvundne paa disse ismarker, og atter andre om folk, som paa underfulde maader har reddet sig fra fortvilede stillinger og store dybder. En del af disse jagu høres næsten utrolige ud, og dog tale beviserne for deres sandhed. Faren ligger ikke alene i revnernes dybde, som sædvanlig gaar til bræens bund, men ogsaa, at de enten udvider sig nedad og saaledes ikke kan spændes med jødderne, eller, at de smalner nedad, hvorved den ulykkelige bliver indklemmt mellem isvæggene og saaledes ude af stand til at foretage noget til sin redning; dertil kommer bræens bundvand, som tildels er meget dybt.

I jøflens favn.

Kun en gang synes fader at være kommen i en saadan fare, idetmindste kjender ikke jeg flere. Dette hændte enten paa Skrnulaupbræen eller Sandgrovbræen, som danner den nordøstlige udløber af Nostedalsbræen. Varmt veir havde gjort det øvre sne- eller islag mørt, og saaledes gled han med en del saadan løs bræis ned i en revne, dog ikke meget dybt. Heldigvis var denne delvis fyldt af sne og is, som standsede faldet. Men kun et lidet stykke derfra gabede revnen i en uhyggelig dybde, og fra dybet hørtes bræens bundvand fossse. Ved dette syn løb det ham koldt nedad ryggen, thi nu saa han, hvor nær han havde været døden. Men her maatte der handles baade med mod og rasshed, thi snart kunde masjen, han stod paa, glide ned, med mindre den hvilede paa en affats i ijen. Han begyndte derfor med sin tollekniv at skjære trin i ijen paa hver side af revnen, og efter et langt og møjsommeligt arbejde kom han sig op igjen. Udtrættet, men dog glad over sin redning

fortsatte han sin vei hjemover til fæteren. Men lange tider derefter gjennemlevede han atter og atter denne uhyggelige tildragelse i drømme, fra hvilke han itedje vaagnede gjennemblødt af kold sød, og den blotte tanke derpaa sendte altid et isnende gys gjennem hans legeme.

I Herrens tjeneste.

Sine vandringer i høijældene ordnede fader somofteft jaaledes, at han lørdags aften naaede frem til en eller anden bygd. Her modtoges han altid af vennerne med hjertelig glæde, og i sit jagtudstyr holdt han da den følgende søndag en eller flere samlinger, og mandags morgen begav han sig igjen tiljelds. Paa denne maade gjorde han sommer efter sommer regelmæssige besøg i en eller flere bygder inden aarets jagtomraade, jaafom, Lejje, Lejjesfogen, især Naanaa, Romsdalen og endog Gikisdal, Nordalsbyggderne, Geiranger, Nordfjord, Nyjter osv., de øvre bygder i Valders, Sedalen, Waage og Dovre. Dite bestemtes ogsaa samlinger paa fætrene, hvortil han kom, og da saaledes undertiden folk fra nærliggende fætre og bygder til store forsamlinger, thi den religiøse bevægelse var overalt baade dyb og alvorlig. Altid har jeg hørt ham omtale disse umotiverede besøg som hørende til de velsignelsesrige og herligste oplevelser i hans liv i aandelig henjende, rig paa de rørende træf, som en ensfoldig men oprigtig og alvorlig kristendom afføder. Af de mangfoldige oplevelser af denne art har neppe nogen fæstet sig bedre i min hukommelse end følgende fra hans jægerlivs tidligere dage:

Besøg paa en nordfjordsfæter.

En sommer efter slaataannen drog han ind i de fjeldtraf-ter, som grændser til Geiranger og Nordfjord med det dobbelte formaal at opsoge renen og gjenfinde en heft tilhørende hans

forældre, som tidlig paa sommeren var sluppen „i havn“ i Breidalen. Efter at have gjennemstrefet denne dal med tilgrændfende fjeldstrækninger mod nord og vest kom han en lørdags aften træet og mødig ned fra Vasvendeggen til Skjæringdalsfæteren, som hører til Opitryn i Nordfjord.

Her traf han først nogle unge budeier og disse ansøgte han om husly for natten. Men uden at svare ham tog de slugten, thi de blev rædde den fremmede mand med det fremmede maal, merkkelige udstyr og lange bøsse. De tog sin tilflugt til en gammel budeie, der vistnok var tjolens herskerinde, og, da hun merkede stillingen, irettesatte hun de unge piger for deres frygtagtighed og indbød fjeldvandrereren at komme til sig, hvilket han modtog med taknemmelighed, idet han lidt ærgerlig spurgte om Nordfjordingerne virkelig var saa folkesky, at de ikke turde huse fremmede. Hun svarede med en undskyldende bemærkning, hvorpaa hun bænkedes ham i sit tarvelige fæterhus og rigelig beværtede ham. Derpaa udspandt der sig en livlig samtale, der snart slog ind paa aandelige ting. Lidt efter lidt vovede de unge budeier sig ogsaa ind, og det opdagedes snart at der var aandsælleskab. Aftenen svandt med gudelige samtaler, sang og bøn, og enden blev at samling blev bestemt og afholdt paa fæteren den følgende søndags eftermiddag, hvortil mange folk, endog fra bygden, indfandt sig, thi man kjendte allerede af rygterne den unge begejstrede lægmand fra Lom. Ligeom paa saa mange andre steder i denne alvorlige besøgelsestid viste der sig ogsaa her stor begjærighed efter at høre Guds ord og pleie omgang med ordets oprigtige og aandrige forkyndere til gjenfærdig opmuntring og belærelse. Efter opbyggelsen syntes folk at nøle med at gaa; de kunde ligeom ikke saa sig til at bryde op. De skiftes og kom sammen igjen her og der i klynger, samtalte om aandelige ting, medens de yngre og mindre erfarne syntes at snuppe efter hvert træ-

stende og veiledende ord, som faldt fra de ældres og mere erfarne læber. „Saaledes er den hjertens fortrolighed og den varme søftendekjærlighed, som Kristi evangelium opammer, som digteren med Davids skjønne ord synger:

Hvor godt og hvor lifligt det dog monne være,
At de er tilsammen, som elsker vor Herre.
Den hellige David det høiligen priser,
At de er tilsammen, som gudsfrugt udviser.“

Saaledes svandt dagen og aftenen, — en rigtig aandelig høitid! Den næste morgen forsamlede de unge budeier sig igjen for endnu en gang at høre et ord fra den fremmede, og de bad ham om snart igjen at besøge dem og bringe dem aandelig kvægelje, hvilket ønske, det synes, han imødefom allerede næste aar. Under megen rørelse skiltes han saa fra disse elskværdige folk med følgende afskedsord:

O venner i Kristo, som kaldet adløb
Og hellighed øve og fremme,
Vær tro indtil døden som frelseren bød,
Lad os det til afsked ei glemme!
Vi skilles og længes til mødet hos Gud,
Naar sine han kalder af trængselen ud
Til gjenhyn og glæde derhjemme.

I skilsmisjens time, o søfende kjær,
Forglem ei forjættelsens stemme:
Bort hjem er i himlen, vort borgeriskab der.
Paa jorden vi ei høre hjemme!
Saa skilles vi glade til mødet hos Gud,
Naar engang vi samles igjen ved hans bud
I vennernes møde derhjemme.

Reisen til Red River dalen i 1878, og lidt om nybyggerlivet.

I Clayton county, Iowa, en 20 mil sydvest fra McGregor ved Turkey River, ligger som bekendt et af de største norske settlementer i Amerika.

Ole Halvorsen Valle, fra Kollag i Numedal, har æren af at være grundlæggeren af settlementet og den første norske til at bosætte sig der. Han var kommet fra Norge i 1841. I 1846 kom han til Clayton county og satte sig ned paa land i nærheden af hvor St. Olaf 26 aar senere blev anlagt.

Da det rygtedes at Ole Valle havde fundet godt land i Iowa, saa kom det straks flere, baade Numedøler og Hallinger og slog sig ned der. For det første kom de mest fra Koskonong, og Rock Prairie i Wisconsin, men straks begynte det at komme folk i store følger direkte fra Norge og bosætte sig der, saa at settlementet voksede utroligt fort, saa det om nogle aar var et sammenhængende norsk settlement, strækkende sig omtrent 20 mil, fra Eskader til Clermont, og en 5 eller 6 townships er beboet for det meste af norske folk. Numedøler og Hallinger er de talrigeste. Dernæst Sadelandinger, med en blanding af folk fra andre bygder.

Peder T. Ederkley og Guttorm Gregerson har i „Samband“ givet en udførlig beskrivelse om Numedølerne i Clayton county.

Mange nykommere standsede gjerne i kortere eller længere tid iblandt bekendte i Clayton county, for senere at drage længere ud i vesten at finde land at bo paa, og blandt disse var undertegnede. Mange af dem som var opvokset i settlementet drog ogsaa til vesten, og i 1878 og 1879 rejste mange til Red River dalen i Nord Dakota.

Baaren 1878 var det 16 af os, alle kjendte, som bestemte os at blive isølge til Red River dalen, hvor vi var sikkre paa at

finde godt land. Nogle havde stiftet familie, nogle ikke. For at være istand til at bosætte os, og begynde at arbejde op landet, udrustede vi os alle med hester og vogne. Nogle havde bare et par heste, nogle tre og nogle havde fire. Vi bestemte os til at kjøre hele veien, men turde ikke tage meget større til læs, og for at komme fort frem, tog vi heller ikke med nogen kreaturer. Men deri gjorde vi feil, thi kreaturer var det lidet af der vi kom.

Om formiddagen den første Mai 1878 samledes hele følget paa John Halvorsen Brevigs farm, som var udgangspunktet. Da alle var samlet, var det en „karavane“ af 15 vogne, to buggyer og nogle løsheste, ialt 25 eller 26 heste, 16 mænd, to kvinder og 3 børn. Det var bare Hans og Johannes Olson, som tog sine familier med. De andre som hadde familie, lod dem blive igjen, for at komme efter paa jernbanen til Fargo senere paa sommeren. Da alle 15 vogne var „covered“ (overtrakt) med nyt, hvitt lærred saa lyfte det lange veie som af en tekkleir.

Om end ikke alle hadde sine koner med paa reisen, saa skal jeg dog give deres navne, thi de fik senere sin fulde andel af nybyggerlivets strabadser og de fortjener tilfulde at erindres i pionerernes saga.

Altsaa følget bestod af efternavnte: Eften Halvorsen Brevig, nylig gift med Ingrid Ingebretsdatter Oset; John S. Brevig, ugift; Ewen Engebretsen Haga, ugift; Herbjørn S. Strøm, gift med Guri S. Brevig. Disse var alle fra Lunhovd i Numedal. Sermund Knudsen og Reier Nore, ugifte, begge fra Nore i Numedal; Reier T. Undebakke, ugift, Numedøl (født i Amerika); Halvor Knudsen Haugen, halv Numedøl og halv Skurdøling, ugift; Torvald Larson (enken), halv Numedøl og halv Drammensjer; Ole Nelson Ydste fra Stjørdalen pr. Trondhjem, gift med en pige ved navn Astrid

fra Nore, Numedal; Hans Olson fra Kristiania, gift med Sigrid Knudsen, fra Nore, Numedal; Johannes Olson fra Kristiania, gift med en pige fra Baldris; Andreas og Peter N. Ydste fra Stjørdalen, begge ungtarle. Peter blev senere gift med en pige fra Nore, Numedal. Knud Anderjen Kirkeberg, Baldris, født i Amerika, ungtarl, senere gift med Elli Halvorsen Brevig, fra Lunhovd, Numedal. Lars Skrattegaard med familie fra Sallingdal.

Seraf vil det sees at Numedølerne var i flertal. Fulde af forhaabninger drog vi iveri. Vi hadde med sjengeklæder og job i vognene. De nødvendige kogekar hadde vi ogsaa med; men proviant kjøpte vi paa veien. Vi lagde veien om Postville, Iowa, Blooming Prairie, St. Peter og op efter Minnesota River forbi Granite Falls, Beaver Falls, til Montevideo og over til Benson, Minn. Saalangt gif det bra. Vi hadde hatt godt veir og nogenlunde god vei. Men nu blev det værre at komme frem, thi fra Benson hadde vi næsten ingen vei. Fra Benson tog vi mod nord over nogle høider og bakker og kom over straks vestenfor Starbuck, og saa nord og vest, hvor vi om en tid traf ind paa den gamle „government“ vei, som var slynlig kun stykkevis og de klopper eller smaa broer det engang hadde været var raadnet ud. I det hele var det meget slemt og usjont at komme frem. Blot her og der var det en nyfettler- eller nybyggerhytte at se.

Vi sled os dog frem, forbi Pomme de Terre og til Fergus Falls og derfra til Barnesville og Glyndon, og derfra over den bløde prærie til Moorhead og Fargo, hvor vi stansede en dag for at hvile paa hestene. Fargo var ikke meget endda, bare en 3 eller 4 stores, et par smaa hoteller, nogle salooner og andre smaa huise. Fra Fargo reiste vi nordover efter Red River til Caledonia i Traill county, N. Dak., som var vort bestemmelsessted. Der kom vi den 20de Mai med hele følget i godt

behold. Vi havde altjaa været tre uger paa den næsten 600 mil lange vei, vi havde nok havt endel strabadser, men vi var alle unge folk i den kraftigste alder, saa vi agtede ikke det stort. Mange har baade før og siden gjort lignende og værre reiser.

Da vi nu var komne til vort bestemmelsessted, saa var det til at se sig om efter land, og land var det nok af, thi alle prærier laa øde. Men det gjaldt om at finde et godt og belevligt sted, hvor vi alle kunde faa land i nærheden af hverandre, og danne et lidet settlement af kjendte folk, og allerhøjest ønskede vi at komme ind til en elv, hvor vi kunde faa land med lidt skog paa, men det var nu alt optaget i nærheden af Caledonia. Vi blev da enige om at nogle skulde rejse ud for at finde saadant land og resten af følget skulde ligge ved Caledonia, til de udsendte kom igjen.

Vi tog da to vogne, satte fire heste for hver vogn og fire Mand i hver. De var, saa vidt jeg husker, Eften Brevig, Sven Saga, Salvor Gaugen, Knudt Kirkeberg, Reier Underbakke, Hermund Knudsen, Andreas Njstie og undertegnede. Vi rejste da op efter hele Goose River, saa langt som det var skog, men skogen var allesteds optaget, saa rejste vi over til Turtle River og ned efter den til Red River, 12 mil nord fra Grand Forks, og op efter Red River til Grand Forks, hvor det da var bare nogle smaa huuse og shantier, et par smaa stores og en flourmølle. Ved Park River, da kaldt Salt River, kunde vi kanske endda fundet land med skog paa, men vi syntes det bar for langt i nord. Vi fulgte da Red River opover til Caledonia igjen. Denne tur havde taget os over en uge, og alt vi havde at berette var, at vi ikke havde fundet noget uoptaget land med skog paa, vi var forjænt ude.

Da det nu ikke var udsigt til at komme ind til nogen elv og faa land med skog til, men vi maatte tage land ud paa præ-

rien, saa kunde vi lige saa godt sætte os ned paa prærien her som noget andet sted. I Caledonia var det da en god flourmølle, bygget af „Hudson Bay Company," samt to smaa stores, hvor man til to- eller tredobbelte priser kunde faa kjøbt de mest nødvendige ting.

Saa efter flere dages vandring og undersøgelse omkring paa prærien besluttede de fleste af følget sig til at tage land af Goose River, 5—6 mil nord fra hvor Hillsboro senere blev bygget sig huuse af log (tømmer). Vi kunde ikke faa de udpaa prærien 6 til 8 mil vest fra Caledonia paa nordtiden anlagt. Næsten alle tog land i township 146 north range 50 vest, som senere fik navnet Eldorado. Ole, Peter og Andreas Njstie tog hver en kvart land i section 2. Reier Underbakke, Hans og Johannes Olsen tog hver en kvart i section 4. Eften Brevig, John Brevig og S. S. Strøm, tog hver sin kvart i section 10. Salvor Gaugen, tog en kvart i section 8. Sven E. Saga, tog en kvart paa Homestead og en paa tree claim i section 8. Hermund Knudsen tog en kvart i section 18, og Knud Kirkeberg tog land i section 32, i townet nordenfor. Lars Skattegaard tog land længere vest. Thorvald Larsson og Reier Nore, rejste tilbage til Iowa uden at tage land. Thorvald kom dog senere tilbage og bosatte sig ved Northwood, N. Dak.

Det var til stor skade for settlementet at andenhver section, altjaa det halve af landet her, var „Northern Pacific Railroad land," og var allerede opkjøbt af det bekjendte store landkompani „Grandin og Dalrymple," som engang havde over 40,000 acres af land i Traill county. Dette gjorde at settlementet blev tyndt befolket og langt mellem naboerne.

Da vi nu havde taget land, saa gjaldt det for dem som havde familier, at faa istand noget til hus med det første. De som var lenne jær, og havde faat land efter elvene med skog paa sags materialier, men maatte faa sat paa lidt lumber, i alle-

fald nogle bord og planker og tagspaan. Lidt lumber kunde vi nok faat i Caledonia, men da vi ogsaa maatte ha breaking ploger, saa bestemte sig en 5 eller 6 af os at reise de 50 mil til Fargo, efter hver sit læs af lumber. Dette blev dog en Kidsom reise. Vi mente vi kunde gjort turen paa tre dage, men det havde været meget regn og vi havde endda ikke skjøn paa hvor opblødt denne prærie kunde bli af vedholdende regnveir. Vi lagde paa saa nogenlunde læs. Da vore vogne var af det gamle slags, med smale hjulringer, saa skar de sig dybt ned i jorden. Somme steder satte vi fast baade heste og læs, saa vi maatte læsse af for at komme løs igjen, og regned gjorde det næsten stadig. Det var ingensteds nogen arbeidet vei endda. Det var at ringe sig frem efter prærien hvor man best kunde. Vi sled os da frem, men det tog 5 dage paa de 50 mil tilbage fra Fargo. Vi havde været over en uge paa turen, og det værste var at vi for saa ilde med hestene. Savre var det ikke at bekomme. De maatte leve bare paa græs.

Det blev da at saa op et slags hus i en hast. Byggemaaden var helst den, at sætte op en slags frame, eller stolper, og spigre paa bord udvendig og lægge paa tag, for saa udpaa høsten at saa dem i bedre stand for vinteren, som for mange blev at mure eller belægge dem udvendig med torv, for at saa dem varme. Nogle havde guld, andre havde bare jordbaffen. Om et par uger maatte vi til Fargo igjen og hente familierne, men da var det blevet tørt og godt at komme frem. Saa var det rundt iblandt de første jettlere og saa kjøbt en melkeko, og det gif heller ikke fort, thi det var ikke mange som havde nogen at sælge. Tror neppe det endda fandtes en høne eller en gris i Red River dalen. Faldet traf ikke jeg paa nogen. En ko fik jeg dog fat i. Alt dette havde taget op tiden saa det blev ikke mange acres vi fik brækket op det første aar. Da hestene maatte leve bare paa græs, saa kunde vi ikke kjøre haardt

heller. Da det ikke havde været tid til at saa op noget til itable, saa maatte hestene staa bundne ved vognkassen om natten, og vi maatte slaa græs og brænde alle nætter, for at holde myhanken borte fra dem. Koen havde vi om dagen bundet i et langt taug, men om natten maatte vi ogsaa tage den til vognen og røgen. Det blev heller ikke tid til at saa op stalde, førend vi fik i jammen høi til vinteren, som mange maatte slaa med lja og rake med haandrive.

Staldene byggede vi alle paa den maade, at vi satte op nogle stolper og lagde op en tre fod tyk væg eller mur af torv. Til tag lagde vi først paa noget trævirke og ovenpaa det en hel del med høi. Dette blev baade gode og varme stabler som varede i mange aar.

Om høsten kjørte vi hjem dygtigt med brændsel og indrettede os paa bedste maade til vinteren. Sidtil havde det ikke boet folk ude paa prærien her om vinteren, og de som bodde inde i skogen efter elvene, forfrækkede os med at de trodde det vilde bli ugjærligt for folk at bo ude paa disse snev prærier en haard vinter. Mange af disse jettlere havde været her en 4, 5 aar og havde godt skjøn paa hvad en overvintring paa prærien havde at betyde, saa deres raad var velmente nok. Nu var det igjennem sommeren kommet en hel mængde folk, som havde sat sig ned paa prærien, med den beslutning at blive boende der, ikke alene denne, mange flere vintre. Det traf da ogsaa til at bli en udmerket pen vinter. Det kom næsten ingen sne og heller ikke var det ret koldt, og dette satte godt mod i prærie jettlerne. Næste vaar og sommer kom det ogsaa en hel mængde folk, saa at alt landet i hele Red River dalen blev omtrent optaget paa disse to aar. Men var den første vinter pen, saa blev den næste saa meget værre. Sneen kom da tidlig, og den 10de December fik vi en juestorm som jeg ikke siden har set mage til paa de 34 vintre jeg har været her. Fjese vintre-

ren blev meget kold med snestorme alt i et, ja det blev næsten ufremkommelig. Mange nysettlere var daarlig udrustet baade med hus og andet, og det var et under at ikke mange gik med. Nogle ulykker hendte der ogsaa. Men det gik bedre end det saa ud til. Siden lærte man at indrette sig bedre mod vinteren.

Nu blev det i flere aar efter hverandre meget lange og haarde vintre med kulde og megen sne. Som regel var huse-
ne smaa og daarlige og blev næsten borte i snefonnene. Et
svare stræv var det at skaffe tilveie brændeved, thi mange hav-
de lang vei at kjøre den. Ja, Dakota vinteren var som regel
lang og haard, slitsom og tungvindt paa alle maader. Dens
komme imødefaaes altid med gru. Men iblandt saa indtraf
det ogsaa pene vintre og man haabede altid paa det bedste.
Naar saa vaaren kom og man slap ud til at arbejde paa den
frugtbare jord med haab om god afling om høsten, var det
ligesom man havde glemt alt slid og slæb i den forbigagne vin-
ter og rustede sig til ny kamp mod den næstkommende.
Og med haab om bedre fremtid arbejdede alle med en beun-
dringsværdig flid, iver og udholdenhed, som er særegne for
nybyggeren. Det er bejnderligt med det, at bygge op hvor
der før intet var, ansporer de fleste mennesker til flid og ud-
holdenhed. Og det er godt at det er saa; thi til at bebygge øde
og ubeboede steder, fordres meget og velholdende arbejde paa
alle omraaer skal folk kunne leve paa et skikkelig og civiliseret
vis.

Nybyggernes vilkaar er gjerne haarde alle steder og ikke
mindst i Nord Dakota. Endog i Red River dalen var de for
mange haarde nok. Takket være forsynet og den gode jord,
blev det almindelig god afling, og bedre lidt efter lidt. Naar
man var kommet saa langt at ha saet plantet lidt skog til sig
mod vinden og faaet op skikkelige huse for folk og kreaturer

var det værste overstaaet. Men for de mange som maatte be-
gynde med smaa eller ingen midler, tog det lang tid at komme
saa vidt. Nu regnes Red River dalen blandt de ældre settle-
menter. Befolkningen er som regel velstaaende. Mange af
de første nybyggere er døde og nogle flyttet til andre steder.
De saa gamle som er igjen kan nu med velbehag se tilbage
paa sit arbejde og nyde livet med ro paa sine gamle dage.

Fra først af var Red River dalen for det meste opsettlet
af norske folk. I den senere tid har mange solgt sine vakre,
godt opbyggede farme til folk af andre nationaliteter, helst til
amerikanere. Dette er at beklage. Red River dalen skulde blit
bevaret af de norske og gaaet i arv til de kommende norske
slegter.

Gillsboro, N. Dak.

S. S. Strøm.

En ansøgning til fattigkommissionen.

Af Ola fraa Dalom.

Det hændte i en fjordbygd, men ikke igaar. Historien er
dog sand, thi det har en sambygdning med haand paa bog i min
allerhøieste nærværelse bekræftet.

Der var en mand ved navn — hm — ja navn havde han,
det skal jeg indestaa for, men jeg har glemt det, og saa faar
han da her hedde — hm — Ola, tror jeg, thi dette navn kjen-
der jeg bedst til af alle. Altsaa, han Ola boede langt opi aa-
sen han, et godt stykke ovenfor folkskikken, hvor frosten mod-
nede kornet og vinden grov op poteterne.

San Ola var en ung og spræk kar engang han, og over et
halvt dusin jenter skulde samtidig have forgabet sig i ham. Saa
faandt han da paa, han som saa mange af Adams børn, at gifte
sig, men da blev der staaet du. Der vankede baade taarer og
jaare hjerter, men Ola var karen, som ikke bryede sig om saa-

dant han; han kunde jo ikke, som ogsaa sandt var, gifte dem alle. Naturligvis bedængtes han baade med slængord og hævnønsker, men Ola var svært fornuftig; han slog sig tilro med den ene han.

Tiderne led og ifred. I veslestuen hans Ola begyndte det at fry af smaa rollinger, naar og trange tider indtraf og smalhans begyndte nu og da at titte indom hos ham. Da blev det leit for Ola; det syntes, som om de vragedes onde ønsker ifulde gaa i opfyldelse. Med fjærligheden blev det nu ogsaa saa som saa, thi med den er det nu engang omtrent som med skindbuksen: tør er den varm og god, men vaad klæber den sig fast som iglen og varmer som frosne stene, og tørket igjen er den stiv som puntklæder. Endelig maatte han da ty til næstefjærligheden eller rigtigere bygdefjærligheden.

En dag begav Ola sig altsaa til fattigforstanderen, som modtog ham med forretningsmæssig men godmodig værdighed. „Hvad vil han Ola idag da?“ spurgte forstanderen, idet han satte sig paa en kraf ved bordenden og begyndte at pudse sine briller, som viste sig at have godt og vel sine halvandet glas. Ola kviede sig svært for at nævne sit ærinde; det var ligesom saa leit. Endelig tog han dog mod til sig og svarede: „Det var nu en ansøgning da.“ „En ansøgning?“ spurgte forstanderen, idet han igjennem sine halvandet brilleglas begloede ham fra top til taa. „Ja, det var nu ligesom en ansøgning da.“ svarede Ola. „Men hvad forslags ansøgning?“ spurgte forstanderen igjen. Ola begyndte nu at blive baade forlegen og forfagt, og med noget bævende stemme svarede han: „Det var nu jaadan en ansøgning, som det kaldes da.“ Forstanderen var nu nær ved at tabe taalmodigheden, men han fattede sig, fik fat paa skrivetøi og satte sig tilrette ved bordet. Han sad nu en lang stund tankefuld og saa hen for sig gjennem sine halvandet brilleglas. Pludselig udbrød han for sig selv:

„En ansøgning altsaa,“ og pennen kom i bevægelse, men saa med et strøg han det hele ud. Atter saa forstanderen hen for sig og begyndte at skrive, men med et fortrædeligt hovedkast strøg han det atter ud. Uergerlig satte nu forstanderen sine halvandet brilleglas tilrette, hvorpaa han med eftertryk satte pennen paa papiret og skrev, men med et hvinende pennestrøg og et vældigt spark under bordet seiedes atter det skrevne ud. Snidestrid stod Ola ydmyg med huen i haanden og saa til, thi han troede, at alt dette hørte med til ansøgningens oprettelse.

Men imedens alt dette foregik, sad der en yngre person paa en kraf nærvæd og med et anstrøg af medlidenhed betragtede forstanderens forvilede forsøg. Med undtagelse af en skindlappet kufte havde hans antræk intet paaafaldende ved sig, og han var tilhyneladende en tjenestegut. Denne gik nu hen til forstanderen og med en hjælpsom mine tilbød sig at skrive ansøgningen. Han kjendte Ola godt, han, og vidste, hvad han vilde. „Kan du skrive en ansøgning, du?“ spurgte forstanderen næsten ærgerlig. „Jeg kan da prøve,“ svarte gutten; „du kan jo kaskere den, hvis den ikke høver.“ „Ja forsøg da,“ jagde forstanderen, og der steg ligesom et lettelsens suk fra hans bryst. Den skindkuftede satte sig derpaa ind til bordet og skrev saa med flydende haand følgende:

„Da bur her ein mann uppi aose,
inkje har han gryte, aa inkje har han fat,
inkje har han skjei aa inkje har han mat;
aa onga, dei ligga no adle i krilla
aa har 'kje so gott so jengjeflæfilla;
aa faor'n no 'kje nofo to kaska,
so døyr baode han aa taska.“

Derpaa ffjøv gutten papiret hen til forstanderen, som, efter nøie at have begloet det med sine halvandet brilleglas, igjen satte sig ved bordet. „En ansøgning altjaa,“ sagde han halv-høit og gav sig til at skrive, og snart laa dokumentet færdigt, med adresse, titel og underskrift. Derpaa reiste forstanderen sig med stor værdighed og modtog ansøgerens ydmyge tak, hvorefter Ola og den sfindkufstede bød farvel og gif.

De' saammaa opat att stødt.

Den jorda mi bur paa kvar dag jeg snur,
De saammaa opat att stødt,
Og rundt omkring sola den gjer sin tur,
Den saammaa opat att stødt;
Om du randsaaffaa varda fraa end te end,
Eg tenkje, du find ut saa smaatt omjend,
At enginteng splintrandes nyt kan hend,
Men de saammaa opat att stødt.

Du tek deg 'in dram og sfa vaarraa saa fin,
De saammaa opat att stødt,
Du kjem paa galei og bli fuld som 'i svin,
De saammaa opat att stødt,
Du rangle deg heim, naar de li langt paa nat,
Og smyg gjenom døra saa stilt som 'i kat,
Men snaabe — og høre 'i tong som e glat;
Saa den saammaa opat att stødt.

Du fle deg saa fint og e mykji te mann,
De saammaa opat att stødt,
Men sfreddarn maa vent me betalengin han,

De saammaa opat att stødt;
Du jett paa hotelli 'me herremands bord,
Me duk over bringa og ruve saa stor,
Men koften den e ifj betalt for ijjer, —
Saa, de saammaa opat att stødt.

Me 'i jente saa sødt paa'n sofa du jett,
De saammaa opat att stødt,
Du tek deg 'in kys og du tek den saa lett,
De saammaa opat att stødt,
Og saa bli di settan og fleike saaleng,
Tardt, ne ifraa trappin, 'in røst, som e streng,
Saa minne daaff om, at olje tek peng;
Saa de saammaa opat att stødt.

Nat fjørkjaan du gaar som 'in gudese mann,
De saammaa opat att stødt,
Du ofre aat presta me rundele hand,
De saammaa opat att stødt,
Men utame fjørkja, te kvardagsle bruk,
Du gjer mang'in stakkar finansielt juf,
Og fer fram paalag som 'in bashi-bazouf,
Saa de saammaa opat att stødt.

Naturen i søll, den e no som sør,
Den saammaa opat att stødt,
Og alt fer du høre og alt fer du spør,
E de saammaa opat att stødt;
Om du randsaaffaa varda fraa end te end,
Eg tenkje du find ut saa smaatt omjend,
At enginteng splintrandes nyt kan hend,
Men de saammaa opat att stødt.

John P. Svers.

Houston County fiskerne.

Som man vil erindre gav vi i Marsheftet den første af en række fjeldringer fra det norske settlement i Houston County, Minnesota, som Hr. D. K. Dahle stillede i udfigt at levere gennem Samband. Siden fiskjen i Aprilheftet har vi ikke faat flere eller faat greie paa aarsagen til afbrydelsen, men Mr. Dahle er meget optaget af arbeide, og har vel ikke kunnet affe tid til mere siden. Dog har vi det faste haab at læserne i næste hefte skal faa fortjættelsen, thi vi ved at det er fortættelses henfigt at vedbli med denne pionerhistorie gennem flere maanedes.

Tilslutning til Nordmandsforbundet.

Vi er blit opfordret til at minde bygdelaenes bestyrelser om de indbydelser som især ifjor er blit stillet til bygdelaene fra Nordmandsforbundet, om at melde sig ind i denne forening, der omfatter nordmænd i alle verdens lande. En del lag besluttede sig til at melde sig ind ifjor, men der var vist flere som ikke kom til at behandle sagen eller at handle i den.

Udgifterne er meget smaa, blot 10 Øre aaret for hvert medlem, lad os kalde det tre cents — og der er adskillige fordele som er at opnaa. Der er rabat at faa paa norske bøger ved at faa dem gennem Nordmandsforbundet. Saa er det deltagelsen i 1914, udstillingen i Kristiania, og fordele som gennem Nordmandsforbundet vil komme norsk-amerikanere tilgode under besøg i Norge især i forbindelse med den bygning som opføres som en del af udstillingen og som skal indeholde gjenstande herfra og hde bekvemmeligheder for dem som kommer fra udlandet, saa at sige hjem, i besøg. For at nyde alt dette spørges vist ikke om man er medlem, men man burde føle sig bedre hjemme der derjom man har interesseret sig nok for Forbundet til at melde sig ind. Densynlig er der mange fordele og meget andet som taler for tilslutning, men det trænges vist ikke at vi siger mer om sagen.

Liste over bygdelaene,

med først hvert lags formand, dernæst det sekretær:

Valdris Samband, A. A. Veblen, 3109 Dakland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, A. A. Trovaten, Fargo, N. Dak.; S. B. Salvesson, Fargo, N. Dak.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sherring, Fergus Falls, Minn.; Prof. J. P. Hertzgaard, Aindred, N. Dak.

Numedølslaget, G. G. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; D. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, konsul G. Wendek, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.

Sognlaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Iowa; Prof. S. P. Monnei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.

Selbulaget, A. D. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.

Vosjelaget, Rev. A. Øfstedal, 1138 N. Leavitt St., Chicago, Ill.; L. L. Torgerson, Kiefert, Minn.

Satesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn.; G. Grundesen, Twin Valley, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. A. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. A. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. G. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-berg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. G. Hjelde, Fargo, N. Dak.; Rev. T. Rørstad, Dwight, N. Dak.

Mjøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.

Gadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solumlaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, G. T. Brattelsen, Rothsay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; John Hel-land. (Afdeling af Telelaget.)

Jowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Jowa; L. S. Tweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Telelaget.)
Tinjslaget, Halvor Odegaard, Oldham, S. Dat.; Lars Stenjon, Oldham, S. Dat.

Sundals-Øffendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; D. J. Gravem, Towner, N. Dat.

Hardangerlaget, E. S. Tveit, Albert Lea, Minn.; E. A. Jordahl, Siouy Falls, S. Dat.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Jewell, Jowa; Berthel L. Bellefson, Jewell, Jowa.

Spindhordlandslaget, Rev. L. D. Thorson, Eagle Grove, Jowa; Oscar Ostrem, Jewell, Jowa.

Binger, Odalen og Eidstogen Samlag, J. E. Jacobson, Dagen, N. Dat.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Gordalag (Gorder og Bergensere), N. G. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.

Minneapolis Telelag, Hans Erickson; L. O. Dahl (Afdeling af Telelaget.)

Spøndfjordlaget, Rev. J. Nedal, Hendrum, Minn.; Prof. J. L. Rydahl, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, B. A. Clepp; Alfred Adjem.
Bandslag Telelag, D. G. Kinney, Colfax, Wis., formand.

Hjem til Norge i 1914.

Har du tænkt dig hjem til Norge til de store høitideligheder 1914? Paa samme tid kan man besøge udstillingen. Forberedelsen for den store Norgesfærd er nu i fuld gang. Gøget skib direkte fra New York til Norge. Mange fremragende nordmænd har allerede tegnet sig. Her gives den bedste anledning. Lad mig faa lov at forklare min plan, dette er til din fordel, skriv idag til

E. D. Østfad,
2018 Lyndale Ave. S.,
Minneapolis, Minn.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbeide som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

Houses and Lots in Minneapolis for sale on easy monthly payments.

If you can't buy a house, buy a lot or two.

You are saving up money every month but how much interest are you getting on it? Possibly you are getting 3 or 4 per cent when you might as well be getting 10, 12 or 15 per cent by investing your savings in property in a rapidly growing city like Minneapolis. Minneapolis is bound to grow, as it is the railroad center of the great Northwest where thousands of people establish homes every year. Think it over. Think how much you are losing every year that you might as well have earned with your money without any further effort than simply by investing it in the right kind of property. Write me for information.

If you have a Merchandise stock or land you wish to trade I can handle it for you.

H. INGVALSON

729 PLYMOUTH BLDG.

MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

før Valdriser o andre Folk.

- IFTER I UDVALG. Folkeudgave. 3 Hefter..... 50 Cts.
 ALGTE SKRIFTER ved vetle Veslie med to Porog-fem andre Billeder. 456 Sider. Originalbind \$2.00
 LLVARD. Den godhjarta Kona og flere nye Sogar, med Billeder. 104 Sider. Originalbind.....65 Cts.
 HALLVARD. Fraa Fjell og Lid og Fjord. 10 Forteljing med 6 Bilæte. 131 Sider. I Omslag.....60 Cts.
 LVARD. Nye Bilæte ifraa Bygdom. Hans sidste 7 Sider. I Omslag.....60 Cts.
 ØESAGN. Samlede af Dr. Ludvig Daac. Anden dede og forøgede Udgave. 245 Sider. I Omslag.....90 Cts.
 SPROG. Samlede og ordnede af Ivar Aasen. 1 Udgave i ny Ordning. 237 Sider. Smukt Bind...40 Cts.
 S TROMPET. Beskrivelse over Nordlands Amt af Dass. Folkeudgave. 149 Sider. Originalbind...35 Cts.
 ORGAARDE. Af Wladimir Moe. Pragtværk. 238 Sider. 9x12 Tommer. Originalbind og talrige gode rationer..... \$3.50
 ER. Folkelivsbilleder af C. W. Juul. 141 Sider. I Omslag.....70 Cts.
 DA-KVÆDE i Utvalg. Tilskipa for Skule og for Ivar Mortenson. 106 Sider i Omslag.....45 Cts.

Free Church Book Concern

2 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

and Retra... Supplies.

COMPLETE ASSORTMENT

- Albert's Varnishes
 r's Paints
 Muresco
 White Lead
 Brushes

City Paper Company

Sixth St. MINNEAPOLIS.
 Both Phones 1986.